

101389
Sublit

BIBLIOTECA

PENTRU TOȚI

DEM. C. ILLANESCU

(ASCANIO)

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

SATIRE

PE MALUL GÂRLEI
COMEDIE

LITERE
ȘTIINȚĂ
ARTĂ

Editura Librăriei LEON ALCALAY

BUCUREȘTI CALEA VICTORIEI No. 37

Prețul 30 bani.

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Fiecare număr 30 bani

Volume destinate tineretului școlar

<i>Andersen</i> , Povești alese	—
<i>Marian</i> , Pasările noastre	—
<i>Carmen Sylva</i> , De prin veacuri	—
<i>Michelet</i> , România, Roma, Piza	—
<i>Bachelin</i> , Castelul Peleş	—
<i>Theuriet</i> , Din tinerețe	—
<i>Anton Pann</i> , Povestea vorbii, partea I	—
» » » » » II	—
» » » » » III	—
<i>Colomb D-na</i> , Istorioare	—
<i>Bolintineanu</i> , Legende istorice	—
<i>Creangă</i> , Opere complete, vol. I	—
» Moș Nichifor	—
» Povestea lui Stan pășitul	—
» Povestea lui Harap alb	—
» Amintiri din copilărie	—
<i>Ionescu Gion</i> , Istorie	—
<i>Dumitru Stăncescu</i> , La gura sobei	—
» » Povești de Crăciun	—
<i>Vildenbruch</i> , Doi trandafiri	—
<i>Bourde</i> , Patriotul	—
Minunile universului, 3 volume	—
<i>Dulfu</i> , Legenda țiganilor	—

Catalogul cîmplect al acestei **Biblioteci pentru toți** a se cere la Librăriei *Leon Alcalay*, București

0-46

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

No. 63.

DEM. C. OLLANESCU

(Ascanio)

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

S A T I R E

Sermoni propiora

Q. F. H.

~~Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.
BIBLIOTECA~~

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI LEON ALCALAY

CALEA VICTORIEI, No. 37

1908.

Tip. „Minerva“.

~~INSTIT. PEDAGOGIC DE
BUCUREȘTI
83494~~

Biblioteca Centrală Universitară
a Institutului Pedagogic

Cota

~~859/1220~~

Inventar

~~83.794 III~~

1299/4

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI

~~101389~~

Cota

Inventar

106112

DEM. C. OLLANESCU
(Ascanio).

101389

B.C.U. Bucuresti

C506112

DEM. C. OLLANESCU

(ASCANIO)

D. Dem. C. Ollanescu, din ale cărui opere «Biblioteca pentru toți» are onoarea să publice ceva în volumul de față, este unul dintre cei mai meritoși ai noștri diplomați. În frumoasa sa carieră, care l-a făcut să ajungă încă așa de tânăr, la cele mai înalte demnități în această ramură, domnia-sa nu a uitat o clipă că este și unul dintre scriitorii noștri cei mai de valoare, și a scris mereu în dulcea sa limba românească publicând fie volume, fie articole în revistele cele mai importante, și trimitând lucrări teatrale la Teatrul Național care le-a jucat totdeauna cu deosebit succes. Cine nu cunoaște, între altele, comedia *Pe malul gârlei*, un giuvaer de limbă românească și de fină observație?

Cine nu a ascultat cu adevărată plăcere traducția piesei *Ruy-Blas*?...

Cu «*Satirele*», — pe care D. Ollanescu ni le-a oferit cu obicinuita-i amabilitate «Biblioteca pentru toți» atât de doritoare să dea publicului său cititor cât mai multe lucruri de netăgăduită valoare literară, îi pune la îndemână un volum dintre cele mai plăcute, și în care se vădesc toate calitățile scriitorului; între altele, mult simț de observație, o critică dreaptă, limbă cu adevărat românească.

D. Ollănescu, care e membru al Academiei Române, și-a început cariera diplomatică la 1876, iar la 1890 și ajunsese la culmea ei; atunci fu numit Ministru plenipotențiar și trimis extraordinar la Atena, post ce ocupă și azi de și relațiile diplomatice dintre România și Grecia sunt suspendate. Domnia sa este decorat cu cele mai înalte ordine ale țării și ale țărilor pe unde l-a dus cariera sa.

Scrierile sale literare sunt:

«*Ruy-Blas*» dramă de Victor Hugo, traducere în versuri, «*Oștenii noștri*» comedie în 4 acte; «*Visul Dochiei*» apolog într'un act în versuri — împreună cu Th. Șerbănescu —; «*Doctorul Satului*» comedie în 2 acte; «*Pe malul gârlei*».

«Fanny», «Pribeagul» comedii într'un act în versuri ; «După război», «Primul bal», comedii într'un act în proză ; «La mormântul poetului» apologie în versuri.

A făcut traducerea în versuri rimate române a Odelor, Epodelor, Carmen Saeculare și Artei Poetice ale lui Horațiu, operă încoronată de Academia Română cu premiul Năsturel-Herăscu în 1892.

A scris monografia istorice asupra Turcilor, asupra Năravurilor orientale, Teatrului oriental și Religiiunilor din Asia.

A scris mai mult de 300 de bucăți de poezii lirice, descriptive, satire, ode, eroice, publicate în cele mai răspândite reviste literare din România. Cele mai multe însă s'au publicat sub pseudonimul «Ascanio».

Ca scrieri politice are: O dare de seamă asupra Congresului și tractatului din Berlin ; O monografie istorico-politico-economică asupra Dobrogei și a Basarabiei și rapoarte publicate în Cartea Verde asupra incidentului Zappa.

S A T I R Ț

S A T I R A I.

Iară noi, noi Epigonii!...
Eminescu.

Fericit acel ce poate fluturatecele gânduri
Din văzduh să le culeagă și'n ispititoare rânduri
Pe hârtie să le-aștearnă; fericit e de trei ori
Cel născut sub ocrotirea Parnasidelor surori,
Care-aprind în suflet focul idealurilor sfinte,
Visurile 'nfripează și dau aripi la cuvinte!
Fericiti, căci în coprinsul caldelor închipuiri
Tainele n'au țărmi sălbateci, nici simțirele 'ngradiri,
Ochiul viu, ca o comoară, toate razele le-adună,
Bucuria și durerea de-o potrivă 'n piept răsună;
Iar de dragoste încinsă inima duios săltând
Harfa gingaș o atinge și'și ia zbor la cer cântând!

Poezie! Poezie! limbă cu suflări divine
Dăruită omenirei frumuseții s'o închin
Tu ai fost al lumii simbol de sublime năzuinți,
Treaptă mândră de 'nălțare, temelie de credinți
Tu eși glasul de izbândă cea de glorii purtătoare,
Tu eși preoteasa jertfei și a tot mângâietoare;
Ție 'ți dătoresc viața neamurile pământeste
Ce zăceau pierdute 'n noaptea neguroaselor povești,
Pentru tine primăvara este sărbătoarea Firei,
Zilele sunt flori de aur, luna'i candela iubirei

Și la poarta nemuririi sora veșnicilor vremi,
Pe martiri și pe luceferi tu-i alegi și tu îi chemi!

Voi, cari-ați primit din ceruri mândrul dar de a
pătrunde
În adâncurile 'n care Adevărul se ascunde
Și cu gingașa simțire și cu viersul răpitor
Il meniți ca să răsară strălucit și roditor;
Voi pe calea 'nțelepciunii aveți nobila chemare
Faptelor și judecății să dați cumpăt și 'ndreptare
Și din luptele 'nvrăjbite de idei să faceți legi!
Răsvrățiții contra soartei, cei sărmani și cei pribegi
De la voi așteaptă mana sfatului de mântuire,
Voi să prilejiți îndemnul pildelor de 'ngăduire;
Na vedeți cum pretutindeni, frământate de nevoi,
Patimele 'ncep să sune trâmbițele de războiu?!

Veacul gârbov sub povara cuceririlor pășește
Spre vecie și din culmea anilor ne dezvălește
Plaiuri nouă mai mănoase cu mai tinere-aurori!
Înainte! trageți brazda geniali învățători
Căci de la izvorul zilei pân'la sdrobul de țărână
Cugetarea voastră pururi peste toate e stăpână!
Filozofi, fruntași ai lumii, ale voastre cercetări
Ea le mână către țermuri pe statornice cărări,
Călăuză cu stea 'n frunte numai ea vă poate spune
Câtă viață și lumină e 'ntr'un bulgăr de cărbune,
Și la glasul ei s'adună, zvânturate năluciri,
Clipele trăitei vârste, roiul scump de amintiri!

Dar m'am rătăcit cu totul! Lirica înfierbântare
Către sfere prea înalte 'și-a luat avânt prea mare,
Muze fiți cu 'ngăduire dați-mă iar pe pământ,

Orșicum de orișicine. În materia închisă
 Între cele două scoarțe negreșit că nu'i destul
 Se găsești că din pruncie de viață e sătul,
 Că robii de doi ochi galeși domnul Z. de dor se
 pierde,

Una după lux aleargă, alta după frunză verde,
 Pesimism, nevropatie, decadentă... mai știu eu!...
 Toate spuse într'o limbă doar s' o ierte Dumnezeu!

Dar aud: «așa'i curentul, sunt probleme sociale,
 Studii sufletești...» Se poate, studii, însă triviale,
 Analize vagi și sterpe fără de nici un interes;
 Putrigai ascuns în trupul cârpăcit și dat cu dres!
 «Noi am rupt tradițiunea teoriei doctrinare,
 —Se mai zice—școala nouă simbole și dogme n'are
 Liberă 'n discuțiunea ca și 'n cercetarea ei,
 Luptă deci cu nouă forțe pentr'un nou strat de idei!»
 Prea 'ndrăzneată e 'ngâmfarea! Aste nouă 'nvățăminte

N'au eșit din capul vostru plin de zgomot de cu-
 vinte.

Din plămada-vă de creeri nu mai scoateți voi nimic,
 De cât proaste imitații după vre-un străin tipic!

Și de-ar fi atâta numai!... Dar luându-vă 'nșușirea
 Dea fi Prodromii lumii și-a ne face fericirea
 Cu producerile voastre, vai! cât rău pricinuiți!
 Germenele îndoielei și-al dezgustului sădiți
 În acel ce vă citește or la Teatru vă ascultă.
 Searbăda 'ndeletnicire n'are însă vlagă multă,
 De aceia lumea și cată mulțumirea 'ntr'alte părți
 Și se dă ca tineretul, pradă jocului de cărți.
 De aceia mor de foame dramaturgii și poeții
 Și de nu găsesc vre-un mijloc ca să și ducă greul
 vieții,

Vre-o catedră, sau o leafă unde-va, ușor ajung
Să mănânce dintr'un taler cu Canilie cel lung!

Cântăreți ai vremii noastre, Epigoni a voastră'i vina
Voi, în loc să fiți făclia ce-și împrăștie lumina
Binefăcătoare 'n calea omenirii, ați aprins
Ici și colo un tăciune fumegos, ce-aproape stins
Pălăpie 'n mâinele voastre și cu flacăra'i gălbie
De-abia vă răsfrânge umbra gârbovă și străvezie!
—Din obșteasca suferință, din al dorului avânt
Ce simțiți și ce'nțelegi voi?... Ce sunteți pe pământ
Dacă inima și mintea nu vă saltă din mulțime,
Decât făurari de vorbe și vânturători de rime?!...
Și ce-mi pasă că e veselor e trist ce ne cântați
Când în voi n'aveți virtute sufletul să ni-l mișcați!

Mergeți dară de vă prindeți cu nevoia 'n lupta
dreaptă
Și-a experienței scară o urcați treaptă cu treaptă,
Pân'ce vi se vor preface bolnăvitele simțiri
Și pe frunte s'or așterne pături nouă de gândiri
Sănătoase și tihnite, iar în piept vă vor străbate
Razele credinții blânde cu îndemnuri prea curate,
Ș'atunci încordați iar lira, prindeți visurile 'n zbor.
Răspândiți în jurul vostru farmecul mângâietor
Al cântării, fiți izvorul dătător de 'nsuflețire
Și zdrobind vechiul jertfelnic pângărit de amăgire
Bucurați-vă de viață, răsădiți speranță 'n noi.
Pătimiți, ca să se simtă că trăește lumea 'n voi.

Atena, 27 Martie 1892.

SATIRA II

Și plângând se rugă mă-sa și de mare și de mic,
Să nu-l lase să se culce noaptea fără ghigilie,
Franzoală, pui de găină, ciorbă să-i dea de mâncat
Și noaptea două saltele să-i aștearnă la culcat !...

— *Vornicul Beldiman, — Jalnica Moldovei Tragodie* —

Până-a nu fi copleșită de străini și jidovime
Eră 'n floare pământeană, harnica negustorime
Și de faima ei cea bună vrednică fiind deplin
Avea inima deschisă ca și sacul veșnic plin.
Fost'a mai curată lumea, mers'au trebile mai bine...
Nu știu, dar economie și ambiții mai puține
Negreșit erau ! Pe-atuncea bogătașul negustor
Nu prea năzuiă s'ajungă deputat ori senator,
Nebuniile și luxul nu domneau în Capitală
Nici nu turburau ca astă-zi viața cea patriarhală.
Fiecare stă la locu'i bucuros și cumpătat,
Din băieți de prăvălie nu eșeau bărbați de Stat !
Oamenii, deși mai simpli, își cătau de daravere
Cu prielnică răbdare și își făceau încet avere
Respectând tot obiceiul apucat de la părinți
Dacă nu erau mai mândrii erau poate mai cumiți.

N'aveau agio nici rentă, n'aveau bonuri de tesaur
 Nici monedă de hârtie, aveau galbeni zimți de aur.
 Patima de joc de bursă nu ncolțise înc'aici,
 Creditul n'avea să lupte cu faliții venetici,
 Concurența n'ajunsese vicleșug de navuțire ;
 Ci uniți munceau cu toții râvnitori de propășire
 Pân'ce timpul or nevoia lucrurile-au prefăcut
 Și fruntașii de-altă dată s'au smerit or s'au pierdut!

Deci pe vremurile-acelea între negustorii care
 Străluceau pe piața noastră, ce atâți luceferi are'
 Hagi Niță Mălureanu, toptanginl din Lipscani,
 — Unde nu se pripășise încă neamul de jidani—
 Dacă nu erà întâiul, erà fără de tăgadă
 Cel cu treburi mai întinse și cu bani mai mulți
 în ladă.

Fiu de oameni proști venise pe la patruzeci și cinci
 Fără carte, fără sprijin în suman și în opinci
 Dela țară și intrase slugă fără de simbrie,
 Ca să nvețe meșteșugul în aceiași prăvălie
 Unde după muncă multă, credincios, stăruitor
 Și deștept, precum fusese, îl găsim moștenitor
 Al lui socru-său Hagiul, carele pe lângă nume
 Li dăduse și averea și poziția în lume.

Om de mijloc, gras și rumen, cam pleșuv și cam
 greoi,

Insă guraliv și șmecher,—că'i ziceau Hagi Vulpoi—
 Când vorbea închidea ochii și ținea capu într'o
 parce.

Iar din gură'i curgea rostul parc'ar fi citit pe-o
 carte

Și când te luă de mână așa blând 'ți-o coprindea
 Și 'ți-o tipărea în palma'i grăsulie, că prindea

Lesne pe or cine'n lațu'i; dar aveà inimă bună
 Și i plăceà să vie lumea la prilejuri să i'o spună,
 Căci ca omul care singur își croise-al vieții drum
 Se ngâmfa ușor de sine, se uimeà de-un pic de fum!

Mai aveà o slăbiciune, poate cea mai vinovată;
 Iși iubeà prea mult copii, și-a lui dragoste de tată
 Il robise către dânșii într'atât că voia lor
 Trebuià să treacă'n casă peste capul tuturilor
 Și să facă lege'n toate. N'aveà nimeni îndreptare
 Să i înfrunte, mititeii; strășnicia cea mai mare
 Deși îngăduiau părinții, când erau nemulțumiți
 Se ncheià în prevestirea c'au să fie dojeniți,
 Or că n'au să le mai facă cele ce aveau dorință.
 Și de câte neajunsuri nu tăceau, or în credință
 Că le strică poate capul de le-o spune tot ce'i rău,
 Le luau în răs adesea! Bietul om trăit în greu
 Prin străini, lipsit de dulcea mângâiere părintească,
 Revărsà cu prisosință din comoara sufletească
 Toată frageda'i simțire, toate dorurile vii.
 Tinerețea lui pustie și-o iubeà el în copii!
 De plăpânda lor ființă firul vieții și-l legase,
 Amintindu și de restriștea și mâhnirea ce'ndurase
 Și de-aceia vrea din cale să le smulgă or ce spin,
 Să le făuriască traiul din belșug și din senin....
 Și erà biet Hagi-Niță altfel om întreg la minte,
 Dar se poate pune streajă unei inimi de părinte?
 — Un băiat am doar, și-o fată, — să'mi trăiască
 amândoi,
 Că de celelalte'n lume le-om purtă de grijă noi!»

Și urmând așa crescură nelipsindu-le nimica,
 Răsfățați cu drag pe moale Ionel și Viorica;

Ea înaltă și subțire, mlădioasă ca un pai
 Fluturatică, bălană cu ochii vii și dulce grai;
 El rotund la trup și oacheș, mărunțel, vorbind a lene
 Incordat câtând în juru'i cu privirea pe sub gene
 Semănând la fire mă-sei îndărăptnic și semet
 Dar nici milostiv ca dânsa, nici ca tată-său istet!
 Fata drăgălașe altfel, vorbitoare și deșteaptă,
 Insă rece, și'ngâmflată de averea ce-o așteaptă,
 Se credeă fără de pereche și nu'i mai plăcea nimic
 Totdeauna visătoare... grâu frumos ușor la spic!
 Despre partea învățătorei tat'său nu'i dăduse'n
 școală

«Unde-i iei năravuri proaste și rămâi cu tidva
 goală»,

Cum zicea, într'ale cărții prilejiri neispitit,
 Dar dorind să'și vadă fiul întru toate'ndeplinit,
 Și copila să'i lucească prin talente ca un soare,
 Le dădù mulțimi de maiștri, profesori și profesoare.
 Să'i învețe tot ce'n lume e mai bun și mai frumos,
 «Dacă n'am avut eu parte ei să tragă doar folos...
 Ș'atât îi meșteșugiră cu științi și limbi straine
 Cănici limba lor firească n'o mai cunoscură bine;
 Iar bătrânul ca să'i poată înțelege uneori
 Pe nevastă or pe dascăli, îi luă mijlocitori.

Și râdea zicând: «așa e omul fără'nvățatură!»
 Ah! și câteră de mândru când cu dânsii în trăsura,
 Ca să'i vadă lumea 'ntreagă, la plimbare se ducea!
 Cum îi mângâia cu ochii și mustața și răsucea
 De plăcere auzindu-i cum vorbeau în felurite
 Înțelesuri cu 'nlesnire, ce răspunsuri lămurite
 Potriveau curând la toate, cât erau de lăudați
 Pentru spirit și silință... «și păcat că nu le dați
 Vânt să meargă mai departe ca să se desăvâr-
 șească»

Le ziceau amicii casei ca mai mult să-i măgulească
 Căci Hagiul eră 'n stare de-a fi dușmanul oreui
 Nui-ar fi cântat odrasla «trup mă rog din trupul lui»!
 Vai de capetele'n care s'a 'ncuibat deșărtăciunea
 Deci nevasta și copiii cunoscându-i slăbiciunea,
 Stărui ră să'și aducă la 'mplinire scumpul vis,
 — Visul minților aprinse — de-a se duce la Paris...
 «La Paris e viața altfel, acolo sunt școli nū glumē
 «Ș'apoi dacă ai avere cată să cunoști și lume,
 «Să te 'ntorci dar cu obrazul mai subțire înapoi»,
 — Ca și cum aiurea varul e mai alb decât la noi! —
 «La'nceput nu vream, firește, să rămân pustiu acasă
 «Și să mă despart de dâșii, treaba însă nu mă lasă,
 «Deh! că n'oi aveà zadarnic fată mare și flăcău!...»
 Astfel povesteà Hagiul păsul sufletului său.

Altă școală! altă viață la Paris?... Aveà dreptate
 Bietul om și cât se schimbă omul în străinătate!
 — Tot ce mintea omenească are mai strălucitor,
 Adevărul și Natura mai înalt, mai răpitor,
 Al științei corn de aur și prea sfintele prinoas
 Inchinate 'nțelepciunii, ca izvoarele mănoase
 In Sorboua cea bătrână toate, toate se'ntrunesc
 Și'n 'naintea tinerimii bogăția 'și dezvelesc!... —
 Ce priveliște măreață pretutindeni, ce lumină!
 Ochii dau îndemnuri calde inimei de doruri plină
 Și'nprejur se'nalță'n taină parcă glasul mângâios
 Ce te-atrage, ca momeala, în vârtejul svăpăios
 De'ncântări, de veselie, de molatică uitare...
 «Numai ele sunt divine!... Numai ele sunt în stare
 «Sângele să'ți plămădească să te facă om din nou.
 «Să trăiască nebunia și-al plăcerilor erou!
 «Ș'apoi la Sorbona cerul peticat printre zăbrele

«Este 'ntunecos și lânged, zilele cad mult mai grele
 «De urît și oboseala studiilor peste piept.
 «Ce atâta frământare când ești tânăr și deștept!
 «Căci cultura priincioasă simțimintelor și minții
 «O câștigi în lume zilnic fără sarcina științii
 «Rutinarii și Pedanții moraliști neputincioși,
 «Numai ei din gelozia spun că suntem vițioși !....

Cu asemenea principii destrămate și neroade
 Ionel ajunse 'n grabă să culeagă proaste roade
 De pe urma nărvitei și nebunei lui purtări.
 Nici de sfaturile mă-sei, nici de blândețele muștrări
 Ale soră-sei nedându'și osteneală a ține seamă,
 Se făleă că face răul și de nimeni nu'i e teamă!
 Jocul cărților, vegherea, desfrânatele orgii
 Ii zdrobiră sănătatea și-l băgară 'n datorii.
 Ce-i pasă de omeniă, de părinți or de rușine
 Când de mic copil fusese iubitor numai de sine !...
 Viorica din potrivă cârmuită de idei
 De'nălțare, de mândria scumpe visurilor ei
 Și cu multă 'nsuflețire pentru studii din pruncia,
 — Chiar înlăturând firescu'i germen de zădărniciă,
 Numai ca să'nvesească ochiul mamei înnorat
 Și să ușureze poate fapta celui vinovat,
 Se dădù învățăturei cu o lacomă ardoare.
 Reușita-i fù superbă! Diplomele de onoare
 Și medaliile toate ea le câștigă pe rând,
 Cu talent și cu răbdare greutățile 'nfrângând !...
 După șase ani continui de succese măgulită
 Numele'i eră celebru și voința'i împlinită
 Iar bătrânii ei, sărmanii, încântați și fericiți !...
 Ochii pentru ce'i sunt însă întristați și rătăciți?...

Cartea sufletului cine va putea-o înțelege
 Și ncâlcitele-i probleme cine o ști să le dezlege?
 Ce avem nu ne ajunge, ce-am vroî nici noi nu știm
 Și deplina mulțumire nicăiera n'o găsim!

De aceia 'n ochii fetei sufleteasca frământare
 Tresărea nebiruită de'nțeleapta cugetare.

Gândurile răsvrătite fără voie 'i pribegeau

Indoiala și dezgustul inima i-o sfâșiau...

« — Cum?, ea tânără frumoasă, mândră și de da-
 ruri plină

«Și prin însușirea minții nobile ca o Regină;

«Ea 'ncălzită l'al științei generoase dulce foc

«Și crescută cu speranțe și îndemnuri de noroc;

«Ea ajunsă 'n culme n'are încotro să se îndrepte?...

«Căci de la părinți ce oare ar putea să mai aștepte?

«Mediocritatea vieții într'un cerc banal și trist,

«Unde să se prăbușească idealu'i de artist,

«Or cu zestrea-i să aprindă când și când vre-un
 foc de paie

«Ea copila răsfățată într'a soarelui văpaie?!...

«Niciodată! Alte sfere și alți oameni ar putea

«Mai de grabă s'o ridice unde e menită ea

«Dacă n'ar fi legătura datoriiilor din fire!

«Care'i soarta ei de-acuma?, să se 'nchidă 'n mâ-
 năstire,

«Sau cu desperarea'n suflat, zugrumând orce avânt

«Să trăiască într'o lume ei străină pe pământ?!.....

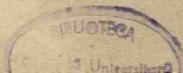
Va lupta și va învinge! dar o cruntă împrejurare

O împiedică săși pună încă planul în lucrare.

— Frate-său, — care sleise prin risipe nebunești

Cu răbdarea părintească și mijloacele bănești.

După ce 'ndelungă vreme înhăitat cu toți ștregarii

Speculase pe prieteni și nici înșiși cămătarii
 Nu-i mai înlesneau nimica; după ce de-atâtea ori
 Iși schimbase locuința urmărit de creditori, —
 Dându'și numele de «Conte» izbuti să între'n case
 De străini bogăți cu care pe la Cluburi se legase
 Și'n curând i se aprinse inima de-un viu amor
 Pentru-o gingașe copilă, fiica unui Armator.
 Flori, cuvinte dulci, ochiade, jurăminte și suspine,
 Tot alaiul Afroditei, toate le'mpleți el bine
 Până când bătrânul tată al iubitei ispitind
 Lucrurile și minciuna cea sfruntată dezvelind
 Il sili, amenințându-l, ori îndată să dispară
 Din Paris, ori îl ucide! Ionel fugi în țară.
 Deși faptul prin ziare se zvoni numai de cât
 Zugrăvind pe «falsul Conte» nu se poate mai urât.
 Totuși dânsul cu trufiă se mândreă de ce făcuse
 Ca de-un titlu de onoare, singur titlu ce aduse
 De altminteri de la școala celor fără de căpătâi
 — Stricătoarea tinerimei — unde el fusese 'ntâi! —

— In fotoliu răsturnată palidă și gânditoare
 Zile 'ntregi sta Viorica. Mintea'i harnic urzitoare
 Imbină mulțimi de lucruri și mereu le dezbină,
 Fără ca să'și afle leacul ce-ar putea-o alină!
 Se'implineă în toamnă anul de când se'ntorsese-a-
 casă

Și de-atunci simțeă pe suflet că povara o apasă
 Tot mai mult, că toate'n juru'i ne'ncetat o sting-
 gheresc.

Că o 'neacă atmosfera traiului negustoresc.
 Ah! Și s'o înțeleagă nimeni nu'i cu dânsa de-o
 măsură!...

Mulți credeau văzând-o astfel că de-atâta 'nvă-
 țatură

Fata și cam stricase capul, pismuind-o negreșit.
Iar Hagiul, mai cu seamă, sta mirat și necăjit.
El părintele cel mândru și ferice altă dată.

Azi cu inima smerită și cu fruntea'n jos plecată
Se luptă cu îndoială și muștrările-l rodeau...

«Nu le mai plăcea nimica, toate le batjocoreau

«Și-ale casei și-ale țării !... Și părea cu neputință

«Să se fi schimbat, să și piardă simțul de recunoș
tință.

«Cătră dânsul... O comoară revărsase—asupra lor

«Când erau departe câte nu'ndurase el de dor

«Și ce n'ar jertfi să și vadă iarăși casa liniștită

«Pe băiat statornic trebei și pe fată mulțumită !? »

Căci de-un an aveă sârmanul numai griji și su-
părări,

El prăpăstuit în rele, ea pierdută'n aiurări !

Cerul ochilor albaștri în sfârșit se luminase,

Vrerile îndeplinite sufletu-i înseninase

Viorichii fericită de-al izbândeii sale foc.

— Numai pentru cinstea casei și-al copiilor noroc,

După lungă chibzuială Hagi Niță hotărâse

Ca s'o rupă cu trecutul. Negreșit i se urise

De-a tot măsură cu cotul, i se cuvenea și lui

Doar un loc de seamă 'n lume. — «Nu de mâinile
orcu

«Interesele obștimei sunt prielnic ocrotite,

«Ci de cei cu greu în pungă or cu palmele tocite

«De'ncordarea muncii ; oameni hotărâți, cunos-
cători

«Care știu cât trage birul, Domnilor Alegători,

Iată cum sub îmboldirea măgulirilor dibace

Ale fiică-sei, bătrânul, vrând să i placă și s'o 'mpace

Își luă avânt de luptă, cheltui și fu ales
 Senator al capitalei... Ce mister neînțeles
 De prefacere a firii în politică s'ascunde
 Nu pot ști; Hagiul însă încetă de a răspunde
 Cu aceiași curtenia ca'n trecut la cei mai mici
 Și călcând înalte praguri și făcându'și noi amici,
 «Senatorul Mălureanu» își schimbă chiar felul vi-
 eții;

Dete baluri prelungite până'n albul dimineții,
 Dete mese mari, concerte și petreceri fel de fel,
 Ingâmfat să fie vorbă prin gazete despre el!

Și prinsese gust bătrânul de-a trăi în lumea mare,
 De-a se răsfăța pe scaun în Senat și'n Adunare
 Petrecând și dându'și mâna tot cu oameni însem-
 nați.

În acest vârtej copii ca și dansul 'nfășurați
 Apucase fiecare câte-o cale osebită.
 La 'nceput nu pretutindenii Viorica fu primită
 Cum se așteptă să fie, nici avu succes întins;
 Dar talentul ei, știința, portul, spiritul-i distins,
 În curând cu gingășiă voia bună 'i-o atrase.
 Tinerii cari deodată meritele'i măsurase
 Numai pe mărimea zestrei, cunoscând'o mai târziu
 Ca și fluturii își arse aripele 'n focul viu
 Al privirilor ei mândre și de 'nduioșare pline!
 Ea își cucerise locul ce-o prindea atât de bine
 Și mergea acum voiasă către un țel de mult dorit.
 Ionel crezù din contră că prin grai împodobit
 Cu locuțiuni bizare, prin idei exagerate
 Și batjocorirea celor sfinte și adevărate
 Grabnic o să se impună admirării tuturor,
 Însă fu silit să vadă cât de mărginit favor

Aste sarbede nimicuri pot găsi la cei cu minte.
 Și că lumea nu se'mbată doar cu spumă de cuvinte.
 'Ōtuși el voind să fie admirat cu orice preț
 Oropsi *societatea* părăsind-o cu dispreț!

Iși uitase prăvălia însă cu desăvârșire
 Hagi Niță, noua'i viață noua îndeletnicire
 Prilejindu-i și negoțul întru toate prefăcut
 Ne mai dându-i mulțumirea ce-i dăduse în trecut
 Căută deci să'l desfacă, or să-l treacă pe alt nume.
 «Nu se potrivește, tată, toptangia și om de lume»,
 Li zisese Viorica coprinzându-l după gât.
 Și de-atunci simțind bătrânul, jumătate hotărît
 Că poziția i-o cere, așteptă să se ivească
 Mijlocirea priincioasă doar ca să se desrobească,
 Când de-o dat-o lovitură cruntă pentru negustori
 Il silii să lichideze! Gloatele de creditori
 Câte Ionel lăsase prin Paris, de cum aflare
 Că datornicul lor este bine «stabilit» în țară,
 Că'i «asociat» cu tat'său, «și 'nvârtește treburile
 mari»,

Se și năpustiră aprigi, ca o ceată de tâlhari,
 Cu amenințări cerându-i plăți de sume colosale!
 Tată-său care-l făcuse copărtaș al casei sale,
 Ca să-l smulgă din făgașul răutății și să'i dea
 Cu răspunderea îndemnul muncii numai, se vede
 Nevoit acum, de teama zgomotului, de rușine
 Și de gurile pismașe, să plătească tot mai bine,
 Limpezindu-se din vreme, să nu lase nimănui
 Nici un mijloc de tăgadă în potrivea cinstii lui!

Astfel se făcù Hagiul rentier. — De-acum intrase
 Cu adevărat în lumea unde numai fluturase
 Parcă din îngăduirea altora. De-acum e drept

N'avea să'și mai plece capul cu smereniă pe piept
 Innaintea tuturor, ca să'și sprijine vânzarea
 Or să'și laude vre-o marfă, nici să'și mai împartă
 starea

Cu șireții. Tot ce are azi e-al lui; și cu noroc
 O găsi el chip să'și pună doar ce-a păgubit la loc.
 Mai ales că pețitorii îi cam ispitise gândul
 Și prin casă tinereii începuse-a'și face rândul
 Imprejurul Viorichii și-a se da în vânt de dor.
 Fata care'și aruncase vrăjile'n mijlocul lor
 Să'i atâte, să'i cunoască, stă cu mintea liniștită
 Și i lăsă să se resfețe ascultându-i, multumită
 Negreșit de dulcea slavă a atâtor măguliri,
 Inșă fără 'mlădierea sufletestilor simțiri
 Făr' de tainica uimire inimei stăpânitoare.
 N'o 'ncălzeau pe dânsa numai cu fărmituri de
 soare;

Nu putea să'și lege soarta, ea — al cărei îndemn
 Urmărise idealuri mândre, — cu păpuși de lemn
 Zugrăvite 'n chip de oameni, Domnișori cu mari
 pretenții,

Dar lipsiți de «focul sacru pentru lupta existenții!»
 Nu voiă cu'n soț alături coborând de la altar
 Să se piardă cu mulțimea în obștescul furnicar

Dacă frate-său luase calea cea de rătăcire
 Dușmănit cu omenirea; dacă din nenorocire
 Nici un mijloc de 'ndreptare, nici o pildă din trecut
 Nu-l mai înfrânau de-acuma, ci de patime pierdut
 Și sub boldul nebuniei parcă, vrea să 'njosorască
 Numele cel bun al casei și chiar cinstea părintească
 Cu purtarea lui de trântor pismătareț și tâmpit
 Dacă sufereau cu toții după urma lui cumplit,
 Fără ca să aibă nimeni îndrăzneală să'l înfrunte
 Și doar petele-i de tină căutau mereu la frunte...!

Dacă însă și ea copila, cea cu sufletul curat
 Blândă, bună și nțeleaptă dar cu capul turburat
 De idei nepotrivite însușirei de femeie
 Poate, așteptă bărbatul ca pe-un cavaler s'o iee,
 Inarmat cu za și paloș, ca 'n poveștile de zmei
 Și luptând, împărăția lumii s'o închine ei;
 Dacă pentru 'nfiriparea unor amăgiri visate
 Ea pricinuisă jertfe și prefaceri însemnate
 Neamului său făruindu-i cum credeă printr'un
 cuvânt,

Scara magică pe care să se'nalțe pe pământ;
 Este că se îndrituisă însăși din copilărie;
 Să plutească 'n largul vieții, fără simț de datorie,
 Fără stea și fără cârmă mânăită de bătrâni,
 Ca să-și caute norocul pretutindenea stăpâni!

În sfârșit se măritase Viorica alegându-și
 După plac bărbat și zestre dela tată-său luându-și
 Jumătate din avere. Ca doi porumbei iubiți
 Iși făcură ei la Nizza cuib, pe țărmi înfloriți,
 Unde lunile de miere le părură ca o clipă.
 Jocul uimitor și luxul, vii iscoade de risipă,
 Cu orgia lor de aur atrăgându-i fermecați!
 Și zvârleau grămadă banii tinerii amorezați,
 Ea încântată de primirea și prietenia 'naltă
 A străinilor cu cari petreceau dela olaltă,
 El cheltuitor din fire și pasionat de joc. —
 Tata socru să trăiască însă, că umplea la loc
 Golurile largi și dese făr'de nici o imputare.
 — Nici că se putea de altfel, căci deși lipsit de
 stare

Lui, fecior de mare Vornic și nepot de Domnitor
 Li eră destul să fie ginere de negustor
 Ca să nu mai îndrăznească și bătrânul să murmure

Trebuie să'i dea și dânsul deci ceva ca să'l îndure! —

Multe vămi plătește omul până ce pătrunde 'n rai!
Cu-amicii se porniră apoi la Paris în Mai.

Teatrul, muzica, mișcarea, balurile strălucite,
Sărbătorile și traiul «tinerimei aurite»,
Le răpiră și puținul cumpăt ce'i mai stăpâneà
De la nebunii, și mintea câtă 'n cap le rămâneà.

Toate au un capăt însă până și îngăduirea.
Numai reintrând în țară își aflară mântuirea
De primejdii și odihnă veselii însurăței,
Mai ales că socoteala ce plătise pentru ei
Mălureanu, cu 'nlesnire — dac'ar fi ținut-o 'n
seamă —

Inghițeà un sfert din zestre. Astfel dar fiindu'i
teamă

De mai rău, le dete-o casă și-un venit bun în pământ
Și'i lăsă de-acolo slobozi ca să'și facă singur vânt!
— Viorica sau Waryna, — după cum se botezase
«Ca să scape de porecla 'i searbădă» — se'nconjurase
La 'nceput tot de luceafări: învățați bărbați de
Stat

Și artiști, înfiripându-și idealul cel visat,
De-a atinge 'n lume culmea de măriri și de lumină
Fericirea fu departe totuși de a'i fi deplină
Căci bărbatu-său îi spuse: «că'n salonu'i elegant
«Tonul prea puțin simpatie nu erà decât pedant
«Că pe dânsul 'l enervează veșnica literatură
«Și politica și arta și artiștii... Secătură!
«Dacă porți un nume mare ai și'ndatoriri firești
«De-a'l susține ca să știe omenirea cine ești!
«Singura 'ndeletnicire, cel puțin lui cunoscută
«Este de-a trăi în forma cea mai dulce mai plăcută.

«Filozofii și poieții cărora te'nchini au fost
«Niște bieți calici de geniu răsăriți dintr'un neam
prost». —

Cum? așa 'nțelege viața el : cinizm și trândăvie!?...
Pentru dânsa fiica muncii suflet cu credință vie,
Care'n lume ca'ntr'un templu sf. de strălucire plin
Lângă soțul ei intrase, un așa cumplit destin
Așteptând-o și disprețul lui dezgustător de toate
O făceau să se'ngrozească!—Astă ntâia oară poate :
Mintea-i cea atât de mândră și voința-i se loveau
De-o putere înaintea căreia nici nu aveau
Meritul măcar al luptei, or a victimei virtute...
De aci speranțe moarte și iluziuni pierdute!—
Traiul li se prefăcuse, ce e drept; iar casa lor
Zi și noapte 'n veselie sta deschisă tuturor,
Cu Waryna drept podoabă și îndemn al sărbătorii,
Căci de le lipseau amicii, nu lipseau lingușitorii,
Care să le mai ațâțe înfocatele lor minți,
Nici prilejurile poștei curtezanilor fierbinți.
Ah! și ea de-atâta zbucium cât eră de obosită!
«Să trăiești tu pentru alții, într'o veșnică ispită,
«Să n'ai drept a fi stăpână cum 'ei vrea pe capul tău,
«Noptile cu lăutarii să le treci la Herăstrău
«Ori aiurea, să'ți ajungă inima un fel de moară
«Părăsită, nici să bată, nici să simtă nici s'o doară
«Când bărbatul ține calea mai cu drag într'alte părți
«Și-l culegi de pe la Cluburi undeși dă ce are'n
cărți!»

Patru ani trecură astfel, patru ani grei de povară
Sufletească, de căință, de răspundere amară!
Vremea 'și răsucise firul zilelor mai nodoros
Și mai aspru, pentru dânșii, iar din zboru'i viforos
Repezindu-se năpatea cu aripele-i întinse

Și pe zarea lor senină negru vâl de plumb întinse.
 În zadar cercau să scape, desperați cătând la cer,
 Ne'ndurata-i pironise sub călcâiul ei de fer!

— Mai întâiu fu moartea mă-sei, cea mai crâncenă
 durere

Dintre câte-i străbătuse pieptul! Singura putere
 Impotrivitoare multor silnice înconjurări
 Se stinsese vai! acumă și 'n ce crunte 'mprejurări!
 Destrămarea și risipa lui bărbatu-său sfârșise
 Prin a-i ruina aproape. Sculele-i le zălogise,
 Toate lucrurile casei la mezat i le vânau
 Creditorii și părinții i le tot răscumpărau...
 Dacă n'ar fi fost copiii și puțin respect de lume
 S'ar fi despărțit îndată. Prea plătise scump un
 nume:

Sub a căruia coroană s'ascundea un suflet mic!
 Când văzù că nu mai are, nici i se mai dă nimic,
 Căpătă de la prieteni, — factorii atâtor bunuri —,
 La Târgoviște o slujbă pentru dânsul la tutunuri!
 Dar dosind din banii publici șaptezeci de mii de lei,
 Ca să-l scape de 'nchisoare își jertfi iar starea ei,

Urgisind societatea «cea nătângă și nedreaptă
 «Unde nu'ndrăsnise nimeni a călcă p'aceiași treaptă
 «De idei cu el alături»... Ionel scârbit și trist
 Ca să poată să și răzbune se făcuse jurnalist,
 Cu parale și «prieteni devotați», ce nu poți face?
 Sicum tată-său îi dote cât ceru, — crezând că-i place
 Lupta de condei și i vrednic cel puțin d'un meș-
 teșug,

Care 'n loc de carte cere mai adesea vicleșug —,
 În curând se adunase împrejuru-i o mulțime
 De desmeteci, unii dușmani, alții, cum jurau,
 victime

Ale hidrei sociale. Idol orb de egoizm
 Și împreună ridicase roșul steag de anarhizm!...
 — Câte 'ntărâtări stupide, cât pilde criminale
 Și batjocuri azvârliră ei, ca bombe infernale
 Peste lume!.. Norocire că la noi nu se cam prind
 Toate bolile acestea, și cu vremea se deprind
 Oamenii cu toți nebunii! — Totuși Ionel fusese
 Răsbunat, făcuse sgomot, la alegeri se puse
 Candidat al anarhiei și deși căzuse, tot
 Nu-i pierise îndrăzneala de-a da piept și la alt vot
 Chieltuielele firește se 'nmulțeau, erau mai grele,
 Mai ales că Mălureanu se ferea acum de ele,
 Căci își măritase fata și din câte le dădea
 In afară de scandaluri vre-o ispravă nu vedea

Însă prea se 'nomolise în răspunderi ca să fie
 Liber de-a'și schimbă purtarea, prea ținea mult
 la șefie
 Ca să'și sfarâme «partidul» Ionel cu mâna lui.
 «Numai unde nu e viață, își zicea, nici grijă nu-i.»
 Cu speranță «că bătrânul n'o să vrea la urma
 urmei
 «Pe păstor, cumva, să'l facă de ocară 'n fața turmei!»
 Mângâiere 'nșelătoare! — Infruntat de Senatori
 Mălureanu, «că e tată de haini răzvrătitori»,
 Iar de presă «că 'ntreține, cu averea lui cea stoarsă
 «Din sudoarea țării, dușmani cari-ar vrea s'o vadă
 'ntoarsă
 «La robie și mizerii, negustorul boierit!»...
 In zadar cercă să'și spele numele batjocorit
 De cumplita 'nvinuire și ispita mișească,
 Ccaunul senatoriei trebui să-l părăsească!
 Se mâhnire! ce rușine! pentru dânsul om fălos
 Să-l arunce în disprețu-i lumea ca p'o treanță jos!—

Ionel din toate astea rămăsese 'n suferință
 Și-un «partid» făr' de parale e partid făr' de credință.
 Anarhia 'ntre anarhici izbucni numai de cât.
 Fără credit, fără sprijin. strâmtorat dar hotărit
 A o scoate 'n cap, frunțașul, neavând nici o scăpare
 Plăzmu-i iscălitura tată-său pe-o sumă mare
 Și-o vândù, nesocotitul, unor cămătari Ovrei,
 Cari 'nțelegând nevoia, deteră cât vrură ei.

Negreșit credea că poate o să-și facă 'nchipuire
 S'o retragă pân' la termen, sau i-or da îngăduire
 Până s'o 'mbună bătrânul și-o plăti tot ca'n trecut:
 Dar Ovreei nu lăsară să se piardă un minut
 Ci ducându-se la tat'său îi cerură suma toată
 —Nu'și'ar fi expusei banii dacă nu sperau să scoată
 Înzecit folos dintr'înșii cu clienți atât de mari! —
 Mălureanu-i dete-afară. «Auzi el și cămătari?!
 «El nu datoră la nimeni, nici punea iscălitura
 «Pentru alții!»... Omul însă amintindu-și lovitura
 Ce primise mai 'nainte prinse iar a bănu-i
 Vre-o urzeală împotriva-i, astfel că-și destăinu-i
 Pricina Procuroriei, stăruind a i se face
 O dreptate ca să-l lase lumea cel puțin în pace.
 Jidovii de altă parte furioși c'au fost jucați
 Il chemară 'n judecată... Polițai și avocați
 Fură grabnic în picioare... Iar scandal și iar rușine
 Căci acum se lămurise în ce chip și de la cine
 Purcedea înșelăciunea. Contra celui vinovat
 Ordinul de arestare trebu-i executat.
 Când văzù jandarmi 'n casă, maică-sa înfiorată,
 Presimțind nenorocirea, când află pe cine cată
 Le căzù 'n genunchi rugându-i pe copil să nu i-l ia..
 Ionel fugise însă... ea a doua-zi murea!

Cine-ar fi putut cunoaște în ființa gârbovită,
 Umbră tristă, ce sfioasă și cu fața vestejită,
 Ochii stinși și pasul șubred se ivea din când în când
 La lumină, pe faimosul Hagi-Niță, cel mai blând,
 Cel mai harnic și mai vesel dintre oamenii de frunte
 Ai negustorimii noastre!?!—Multele 'ncercări și
 crunte

Și nedrepte îi zdrobise sufletul sărmanul. El
 Azi înstrăinat și siugur fără sprijin, fără țel
 Iși târâ ca o povară bătrânețea lui pustie.
 Imprejur numai ruină, amăgire și trufie!
 Impietrit și îndărătnic nici la însuși Dumnezeu
 Nu mai alerga de-acum să'și aline chinul greu,
 Ce-ar putea să'i mai aline?... Fiică-sei îi sfâșiasc
 Inima batjocorindu'i visul care-i mângâiasc
 Tinerețea, ca s'ajungă, mândră stea cu raze vii,
 Văduvă, pribeagă'n lume... O dădacă de copii!
 Fiu-său fugar, nemernic, muritor de foame poate...
 —Unde e, de ce nu vine?... I-ar uită iertându-l
 toate!—

Iar soția credincioasă doarme'n raclă sub pământ!
 Cine'i va închide ochii și-l va plânge la mormânt!
 Astfel frământat bătrânul de-ale gândurilor lupte
 Iși văzù trăind, cu 'ncetul ițele vieții rupte
 Și se stânse 'n întuneric disperat și părăsit...
 Toți la el găsisc milă; el la nimeni n'a găsit!

SATIRA III

Quum sibi quisque timet, quam
quam est intactus, et odit.

Horatius. Satir. II. 1 v. 23

Pentru ce atâta ropot, gândule nerăbdător?
Unde vrei să'ți duci ispita iar, de'ți pui așa cu
ZOR

Aripile în mișcare?... Lasă omenirea'n pace,
Or și câtă frământare îți vei da n'o poți preface!
Dacă-i rea și nărăvită, nu puterea'ți de cuvânt
Are s'o 'ndrepteze dându'i un alt țel, c'un alt
avânt;

Dacă-i bună și 'nțeleaptă, orce sfat și pilduire
N'o ating și'ți e deșeartă lupta pentru mântuire.
Lasă lumea să'și urmeze liniștită drumul său.
Căci de s'o schimbă vre'o dată știe numai Dum-
nezeu!

Iacă mândra primăvară! Vino să cântăm mai
bine,

Insoțiți de șoapta Firii, taina nopților senine,
—Mantie ocrotitoare inimilor ce iubesc,—
Or să ascultăm, prin cuiburi pasările cum grăiesc,
Vom visă, de vrei, la umbră; trandafirii sunt în
floare,

Ce parfum plăcut în aer și'n pădure ce răcoare!...
Lira'mi are strune nouă, iar în piept cu drag
ascund

Amintiri de farmec pline, de la sânul ei rotund!...
Vino să te leg de firul tors de vraja lor, pribege,
Și te du apoi din ochi-i galeși raze a'mi culege!
Ah! iubita, măr de aur, fruct al pomului oprit,
Fraged ca o dimineață și de soare dogorit...

Oare numai pentru mine fost-a răsădită'n cale?
 N'a mai ispitit pe nimeni farmecul ființei sale?
 Fiica Evei nu ascunde în adâncile-i priviri
 Scumpa altuia icoană? Nepătrunsele porniri
 Ale inimei sunt ele totdeauna prea curate?
 Câte sărutări pe gură pân'acum 'i-au fost furate?
 Și de câte ori, cu-o dulce dezmierdare 'n lipsa
 mea,

Unul din prieteni poate viclenitu-m'a cu ea!?
 Parcă-i văd cum împrejură-i veselii amici s'adună
 Și vorbăreți se răsfăță, măgulindu-se împreună,
 Cum ridică ochii'n ceruri, se'ncordează, se întind
 Pân' le pierе răsuflarea și obraji li s'aprinde!...
 Și doar știu că'mi este dragă și că de pun iscoadă
 Astfel, pot să'i strice capul!... Dar cuvintele ne-
 roade

Nu dau greș acelor care nu se tem să'ți facă rău,
 Ba devii chiar și ridicol de-i înfrunți cumva mai
 greu.

Zic că ești gelos, ai firea necioplită or po-
 sacă...

Ți's preteni,—din păcate,—gura trebuie să'ți tacă.
 Ce le pasă lor că suferi, mai ales că-i pasă ei?
 Greu și trist e să porți jugul fluturaticii femei
 Și cumplit e să strângi mâna bănuită or dușmană
 —Unde'i nevinovăția, blânda sufletului mană,
 Fruntea să'i închin!?!—Mă leapăd de iubită, de
 amici:

Una perfidă, iar alții prefăcuți cu inimi mici
 O fecioară! o copilă! viața să'mi-o norocească,
 Ochi-i plini numai de mine într'ai mei să'și oglin-
 dească,

De pe buzele-i un nume singur, al meu, să'și
 ia zbor

Și să ni se piardă urma în adâncul lumilor!

Nu mai voi să știu de nimeni! Voi să scap de
 ncătușarea
 Pătimașelor năravuri! Liber în desfășurarea
 Cugetării și-a simțirii voi să'mi cat un adăpost
 Unde eu să fiu stăpânul! și al traiului meu rost
 De ochi răi și de zavistii, cel puțin, ferit să fie:
 — Bună-oară, mama soacră, idol de fățarnicie,
 Scărmanând cu de-amănuntul tot ce zic sau tot
 ce fac

Or punându'mi rânduială după placu-i...—și să tac
 Și să'mi plec genunchi încă, altfel pace nu mai este
 Nici în casă, nici în mintea îndărătnicei neveste!

Multe-or ști să ne învețe dascălii cei iscușiți,
 Dar caracterul nu-l schimbă, nici pe oameni mai
 cinstiți,

De cât sunt meniți să fie, nu-i mai fac, or câtă carte
 Și lucioasă poleială li s'ar da, toate's deșarte.
 Paragrafele n'țelepte, pildele cu uneltiri
 Măestrite, nu pot frânge cerbicia unei firi
 Trufașe or desfrânate. Vinovată e natura,
 Ea ne pune steaua'n frunte, ea ne scâlcie faptura;
 Ah! Și mulți sunt cei netrebnci plini de fumuri,
 mulți și răi

Bine'ncredințați că lumea e lăsată pentru ei
 Moștenire părintească!

Domnișorul cela care
 Când și când aruncă'n juru'i câte-o leneșă cătare
 Nasu'n vântsurâs ironic, cu monoclu'n ochiul drept
 Poartă haine după modă și mănunchi de flori la
 piept;

Când vorbește or salută frânge mijlocul în două.
 El, scandalul cel din urmă, cum și vestea cea
 mai nouă

Le cunoaște și le poartă bucuros din loc în loc
 Și e meșter la ispите, cavaler plăcut la joc,

Recitează monologuri, sau romanețe dulci suspină,
 Iar cucoanele bătrâne spun de el că i o grădină;
 Negreșit, căci nu e altul nici mai ademenitor
 Nici mai vesel de cât dânsul și la vârsta d-lor
 Un flăcău voinic și ager cât nu prețuiește oare?...
 Smulgeți însă după față-i masca cea amăgitoare,
 Veți vedeà că tot e putred, tot e fals, înjositor,
 Fluturul lipsit dă aripi e un vierme târîtor!
 Și cu toate astea ușa tuturor îi e deschisă.
 Mâna i se strânge, vorba-i hotărăște, când e zisă.
 Toate'i merg în plin, norocul îl împinge dinnapoi
 Și-o să-l facă și om mare ca să'și bată joc de noi.

Înainte făr de legii în zadar lumea cercat-a
 Să ridice stăvilare: hrăpitorii, ce stau gata
 S'o sfășie, intriganții, îndrăzneții sunt stăpâni
 Peste toate, și dreptatea-i cumpănită de-a lor mâni
 Pătimași și prepuelnici, nici o rază generoasă
 Inima nu le-o străbate; fie cât de călduroasă
 Și 'nțeleaptă rugăciunea, pentru inimile lor
 Nu'i mai mult de cât un zgomot searbăd și supă-
 rător.

Din rărunchii omenirei pân' la ei nu se cuvine
 Să se urce de cât glasul lingușirilor meschine.
 Banii, sila și minciuna slujind bunului lor plac,
 Pentru ei sunt Dumnezeuii care fac tot și desfac;
 În afară de ființa și de pofta lor nu cată
 Nici o altă mulțumire. Viața nu le e legată
 De nimic; și'n nepăsare strânși ca într'un cerc
 de foc;

Cinicii, de faptă bună, de credință își bat joc
 Arta o închipuire plină de amărăciune,
 La ei patria 'i o vorbă, cinstea o deșertăciune
 Iar amorul o scânteie bună numai de aprins
 Simțurile obosite cu'n fior de grabă stins!

Luând pildă de la dânsii, cei cu inima ușoară.
 Care și schimbă idealul precum fluturii zboară.
 Și socot că adevărul e prilej de-ademeniri,
 Iar temeiturile lumii un șir lung de amăgiri.
 Răspândesc, moderni Apostoli, astă tristă învă-
 țatură.

În mulțimea nevoiașă—ca pe-un sâmbure de ură,
 Contra celor ce există azi și nu le poate fi
 Larg izvor de folosință fără 'ndemn de a munci—
 Astfel că, în rătăcirea'i, gloata lacomă, victimă
 Năzuinților deșarte, e împinsă pân' la crimă!

Negurile stricăciunii împrejuru-ne se întind
 Tot mai mult! În lațul tainic al păcatului se prind
 Ca într-o pânză de păianjen sufletele ofilite
 Fie ele în lupta vieții, fie numai năvălite
 De mândrie ori de pizmă! Cu cât mintea ne-o
 'ndrumăm

Către culmea de lumină, cu atât înjosorăm
 Parcă'n noi țelul moralei și-al simțirii. Astăzi cine,
 Fără de interesu'i propriu mai lucrează pentru bine
 Or albește ca să 'nvețe a făpturilor minuni,
 Pentru dragostea științei, îi ia lumea de nebuni!
 Vâlva, zgomotul, parada—că în vremile barbare—
 Sunt măsura înălțimii fiecăru, mic și mare.
 Meritul modest și simplu, omul drept și cumpătat,
 Bate pietrele pe uliți, stă prin colțuri lepădat,
 Pe când trântorii și secii, în trăsuri întinși pe moale
 Falnici trec plecându-și ochii cu dispreț la coate
 goale.

Și nimic, cu toate astea, nu'i mai crunt nici mai
 amar

De cât critica ce face cărturar la cărturar.
 Toți voind să fie genii, toți să fie puși în frunte.
 —Șoricei născuți din rodul scremăturului unui
 munte!

Oameni de talent și spirit, pozitiv nu ne lipsesc;
 Numai serioși și harnici îndestui nu se găsesc
 Pe cât am avea nevoie. Sângele rasei Latine,
 Cu 'nfocatele-i avânturi și încrederea în sine
 Gata pururea la toate, vinovat e, negreșit
 Că ne-a dat prea multă râvnă, fără a ne fi întregit
 Firea cea atât de slabă și cu dragostea de muncă.
 —Soarele cât e de splendid și de sus, și tot n'a-
 runcă

Razele lui pretutindeni. De aceea și la noi
 Pe când capul e în ceruri, sunt picioare 'n noroi!
 Ceia ce, fără tâgadă însă, e în mare vază
 Și ne 'ncântă, ne subjugă, e amorul pentru frază:
 Care cu cât e mai goală și mai fără de temeii,
 Cu atât mai lesne-atrage pe nerozi în mreaja ei
 Și cu 'ncetu și face cale, se ridică se impune
 Până ce chiar adevărul și dreptatea le supune;
 Semn că ntr'ale judecății creerii ni's cam sârmani
 —Intr'aceasta nu purcedem, ce e drept, de la
 Romani!—

Tinerimea! tinerimea! sol de pace 'n viitor,
 Iată idealul mândru, generos, mântuitor,
 Către care cu iubire năzuințele se'dreaptă!...
 Cum e plină de speranțe, de-ar fi însă și n'țeleaptă
 Să și croiască o viață nouă, să n'o mai vezi în zadar
 Cum se vântură ca pleava, câte zile'n calendar,
 Sau de când mijeste seara până'n zori la masa
 verde,
 Cot la cot, cu fața stinsă, sănătatea cum și-o pierde.

Moliciunea și dezgustul se încuibă'n așa trai
 Prefăcând, fără' ndurare, bradul verde'n putregai.
 Toată raza și are umbra ce'i dă vie strălucire,
 Fericirea, viața's umbre ce dau morții îndulcire,
 Toate au un scop și-o cale, adevărul și minciuna
 Numai, pe hotarul vremii despărțite's totdeauna ;
 Dacă sufletu'ți nu crede, mintea'i oarbă, graiul
stins
 Culcă-te și mori mai bine ; scopul vieții n'ai atins !

Întâmplările, se zice hotărîte sunt de soartă
 Căci pe fiecare 'n lume mâna'i nevăzută-l poartă
 Și lăuntrica 'nsușire de e bună! de e rea
 După fantazia'i dusă, or menită-i tot de ea
 Ca și cum fatalitatea e cârmuitoarea lege !
 Aprig și nedrept, ca dânsa, fost'ai gândule pribege
 Năpustindu-te asupra tuturor, fără să vreu
 Și făcându-mă părtașul răului învăț al tău
 De-a cărti și-a da povește !
 Lasă omenirea 'n pace,
 Or și câtă frământare îți vei da, n'o poți preface !

1894, Martie 3, București.

SATIRA IV.

Je consens qu'une femme ait des clartés de tout:
Mais je ne lui veux point la passion choquante.
De se rendre savante afin d'être savante..
...Il n'est pas bien honnête et pour beaucoup de causes
Qu'une femme étudie et sache tant de choses!
Former aux bonnes moeurs l'esprit de ses enfants
Faire aller son ménage, avoir l'oeil sur ses gens
Et régler la dépense avec économie.
Doit être son étude et sa philosophie!

Acte I, Sc. III — Acte II, Sc. VII.
Les Femmes Savantes. — Molière.

Draga mea, înțelepciunea n'o mai căută prin cărți,
Îndreptează-ți cercetarea ageră și'n alte părți
— Împrejurul tău făptura cu comorile-i deschise
Te îndeamnă să te bucuri,—lasă tomurile scrise
Celor triști or singurateci, învățaților moșnegi,
Căci din filele lor, poate, multe nici că le'nțelegi!
Pentru ce pribeaga-ți minte pe cărările științei
Idealuri vagi s'alunge, dacă rodul năzuinței
Și-al strădănuirii tale, răsădit ca'ntru'n pustiu,
Rămânea-va sterp de-apururi, și din furnicarul viu
De idei și de icoane, care sufletu-ți robește,
Mângâierea sau speranța ce aștepți nu izvorăște.

Pentru ce cu'nderăpnare te trudești, din lucruri
 mici,
 Din nehotărâte clipe rostul vieții să-l despici,
 Când hotarul judecății e nemărginit ca firea
 Și tot sus și tot 'nainte se avântă omenirea?!

E destul că'n lungă veghie nopțile le-ai petrecut
 Și pe fruntea ta senină grijile s'au abătut
 Ca un stol de pasări negre: e destul că gura ta
 Rumenă, ce altă dată cu grai dulce mă'ncântă,
 Azi cu tonuri măestrite și cu vorbe 'mprumutate
 De prin cărțile străine, rece și cu greutate
 Îmi răspunde, — răsrângându'și buzele de sus în
 jos,

Ca să'mi dea a 'nțelege cât vorbește de frumos; —
 În sfârșit destul că sufer eu, văzându-te schimbată
 Pareă n'ai mai fi tu însuți: nici privirea 'nduioșată
 Luminând sub negre gene, nici mișcările cumiți,
 Nici furișele săruturi care mă scoteau din miți...
 O ființă nouă 'n locu'ți înaintea mea apare:
 Cu obrazul lung și palid, eu perdută căutare,
 Cu păr scurt și mâini pârlite și cu aerul pedant,
 Însă plină de 'ngâmfare... Vai! de tristul tău amant.

Negreșit, e minunată râvna plină de căldură,
 Care 'nsufletește astăzi pe femei la 'nvățatură;
 Cu fireștile lui daruri, cu avântu-i mult istet,
 Sexul slab curând va 'nfrânge sexultare și 'ndrăzneț
 — El cuceritor de inimi căruia toate se'nchină —
 Prin priceperea-i adâncă și podoaba-i de lumină!,
 Le va fi cu greu, mi-e teamă de-cum bieților,
 bărbați
 Să mai cârmuiască lumea, ori să fie ascultați.

Căci femeile în lupta astei nouă vieți intrate
 Își vor făuri și-acolo drepturi de întâietate,
 Pentru-a răsturnă trecutul și-a opune pe pământ
 Libertatea de năravuri, libertății de cuvânt!
 Unde vor ajunge nu știu, dar mâhnit la vatra rece
 Soțul așteptând soția în zadar vreme și va trece,
 Iar copii, fără de mamă, întâmplării părăsiți,
 Vor umblă pribegi pe drumuri, goi, flămânzi și
 ofiliți.

Astfel e când în potriva firnicilor ei meniri
 O femeie și leagă viața de străine îndatoriri
 Și pe cele din prejuru'i pentru dânsule jertfește,
 —Când se surpă temelia casa 'ntreagă risipește!—
 Și apoi ce folos avea-vom că veți ști să lămuriți
 Palimpseste și probleme, sau pe cer să urmăriți
 Mersul stelelor, de pildă, dacă trudnica știință
 Poate să salbătecească gingașa voastră ființă
 Dându-i gânduri năzdrăvane și dorințe ce ntețesc,
 Patima de răsvrătire din adâncu-i sufletesc,
 Noi setoși de mângâiere și de fragedă iubire,
 Oare perde-vom și astă dulce-a vieți-ademenire,
 Dacă în ispita'n care ați căzut, se vor zdrobi
 Bunătatea'n pieptul vostru și îndemnul de-a iubi?
 Veți pluti atunci în sfere ideale și înalte,
 Poate!... Inșă noi bărbații preferim pe celelalte!

Cum? în lume amăgiții nu găsiți că sunt destui,
 Că de falsă poleială oameni's acum sătui
 Și că proletarii cărții cresc neconținut la număr,
 De cercați cu ei pe-o cale să pașiți umăr la umăr
 Ca să covârșiți voi golul neștiinței, fără fund,
 Unde-atât de multe rele și mizerii se ascund,

— Chiar dac'ați atinge culmea cea a tot scânteie-
toare

De eterne adevăruri geniului roditoare,—
Vă'nșelați!... Apostolatul printre cei de azi e greu
N'au să aibă'n voi credință cum n'au nici în
Dumnezeu,

S'apoi chiar dac'ați învinge, câte ar putea pricepe
Unde încetează jertfa, datoria unde'ncepe?
Căci sub boldul măgulării și-al fireștei slăbiciuni,
Voi mai toate sunteți prada trufașei deșertăciuni?
Ah! și nu'i păcat mai dulce și mai voit de bine
Unui suflet de femeie, cum e dragostea de sine.
Și cu toate astea care e mai nobilă solie,
Pe pământ, de cât a voastră?! A fi mamă și soție
A veghia în jurul nostru, ca un înger păzitor,
Cu blândețe, cu răbdare și cu suflet iubitor,
A ne da înseninarea clipelor de fericire
Și-a legă o viață 'ntreagă cu o dornică privire,
Oare nu's destul de sfinte aste mândre însușiri
De mai căutați aiurea searbede 'ndeletniciri?
Nu 'nțelegeți că Natura, când a scos lumea din
chaos,

Ne-a dat nouă lupta vieții, vouă casnicul repaos?
Ce să vă 'ncărcați voi mintea cu mulțimi de arguții
Când din leagăn și din poale dolofanii de copii,
Vă 'ntind brațele lor albe către sânurile pline,
Când încasă sub îndemnul harnicilor gospodine,
Rostul trebilor e spornic și bărbatul obosit,
Își găsește patul moale și căminul încălzit?!

Dar copii cresc și calea vieții li se 'ntinde'n față
Pașii lor nesiguri încă, au nevoie de povață;
Mama'i va lua de mână, cu 'ngrijire'i va feri
De primejdii și cu pilda-i inima le va 'ntări.

Din prejurul ei, ca roiul, toți luatu-ne-am avântul.
Binecuvântarea mamei umple de belșug pământul.
Sfatul ei, în noi tresare, plin de blânde 'nțelep-
ciuni,

Ca și sfânta amintire a întâiei rugăciuni?

Cruntul strigăt al durerei către dânsa ni se 'n-
dreaptă,

Ea mai cu 'nlesnire iartă și cu dor mai mult aș-
teaptă;

Iar pe lume, pentru dânsa, mai iubit și mai frumos
Nu-i nimic de cât copilu-i, fie cât de păcătos!

Cine n'a simțit pe frunte lunga mamei sărutare,

Și în ceasuri de urgie n'a găsit o alinare

Lângă sânul ei, acela nu cunoaște cu ce drag

Și încredere copii calcă părintescul prag.

Da! pentru copii voștrii, toate darurile minții

Și comorile ce varsă cornul de-aur al științii,

Cu folos și mână largă, toate, să le răspândiți,

Ca să faceți din ei oameni luminați și fericiți!

Iată țelul către care năzuințele, femeia

Pururea să le înalțe, dacă'n adevăr scânteia

Dătătoare de viață de la dânsa o primim

Și în lume ea sfințește tot ce credem și iubim!

Sufletelor noastre pline de'ndoieli și de amaruri

Dați-le îmbărbătare și-ale bucuriei haruri!

Instruna-ți duioasă liră, curcubeelor cerești

Zmulgeți raze și vopsele, calea vieții omenеști

S'o împodobiți, căldura artei binefăcătoare

Ne-o împărtășiți voioase... Numai astfel roditoare

Vă va fi învățătura și-ale voastre străduinți

Vor putea să făurească buni copii din buni pă-
rinți!

Deci, frumoșii ochi întoarce-ți, dragă, iarăși către
mine,

În prăpastie aruncă-ți cărțile cele haine.

Fericirea cuib nu'și face între mucedo hârtii!..

— Să ne bucurăm de soare, de pâraie, de câmpii!

Gingașă pășește-mi pragul, vom începe-o viață nouă

Vino! lasă să'ți atârne rochia ușoară'n rouă,

Și pe părul tău cel negru pune'ți roșii trandafiri,

Cântă, râzi căci veselia șterge negrile-amintiri.

Ah! cu cât mi-erai mai dragă când în alb învest-
mântată,

Alergai cu mine-alături după fluturi altădată;

Imi păreai a fi o zână, furișată din povești,

Ca să mi torci zile de aur, să mă'ncânți, să mă
iubești,

Nu să stai ca azi departe, cu zăvoarele închise,

Rece și posomorîta !

. Lasă tomurile scrise

Celor triști și singuratici, învățaților moșnegi,

Căci din filele lor, poate multe nici că le'nțelegi !

1894, Octomvre 5, București.

SATIRA V.

(CARMEN AMŒBEUM).

Tantae molis erat !...

Virgilius.

DINU

Ai citit fără 'ndoială, dumneata care citești,
Și cunoști tot ce se scrie și se face 'n București.
Un frumos volum de versuri apărut luna trecută ?
Pân' acumă despre dânsul n'am văzut încă făcută
Nici o critică 'n reviste, prin ziare nici un semn
Fie pentru, fie contra, ca să dea măcar îndemn
De-al cătă la librărie! Aș dori să știu ce gânduri
Ai asupra-i? Poezia se citește printre rânduri
Mai adesea, și aceasta n'ar avea 'nțeleș deplin,
Dacă n'ai simți vibrarea sufletului ei, puțin.
Autorul e un tânăr de talent: poți să'mi spui cine-i,
Căci de este drept că rodul cade 'n preajma rădă-
cinei,

Nu va trece mult și culmea va atinge-o...

DAN

Să mă erți
Nu-l cunosc. Fac parte însă dintre cei mai răi
experți

In materie de versuri. Poezia pentru mine,
 E un fel de joc de vorbe ce dibaci cat'să se'mbine,
 Pentru-a scoate din icoane și din vagi asemănări
 Un sens clar, precum, de pildă, te-ai trudi din
 lumânări,

Cât de multe-ar fi aprinse, să zmulgi un sclipit de
 soare.

Iți cam par prozaic poate? Firea mea nu'i pri-
 mitoare.

Negreșit, de-așa impresii fine ca al Parcei fir,
 Și plăpânde cum e foaia fragetă de trandafir.
 Visurile mele însuși nu trec în domnia zilei
 Și nici inima, nici mintea nu le voi supune silei
 De-a simți și de-a pricepe, ceia-ce 'mi-e de prisos
 Pentru traiul și plăcerea ce găsesc aicea jos.
 N'am putut citi volumul tânărului dumitale
 Prin urmare. In deobește, deși n'am aceiași cale
 Cu Poetii, nu's sălbatic, nici absurd cât poate ți par,
 Căci din când în când eu însu'mi, mă jertfesc
 pe-al lor altar;

Dramaturgii cei iluștri, mari tâlcuitori ai vieței,
 Mă fac să pătrund puterea și adâncul frumuseței
 Poeziei, care'n Teatru înțeleg să aibă rol.

Glasul ei devine falnic stăpânind al scenei gol
 Și mișcarea și lumina îi dau aripi de 'nnălțare...
 Bucuros până la capăt o urmez pe-așa cărare!
 Ea mă face să simt lupta patimilor omenești
 Altfel de cât cântărețul despre care pomenești;
 Visător și prepuelnic silnicind aceiași strună,
 Ca durerile iubirei cât mai galeș să ne spună .
 Sunt sătul de-atâta jale și de-atâția dulci poeți:
 Cu vin prefăcut și searbăd te tâmpești dar nu te
 mbeți!

DINU

Prea ți e chibzuiala aspră și nedreaptă. — Cine poate
 Dintre noi să se ridice drept cumpănitör de toate,
 Trebuie să aibă mintea limpede, și neatins
 De iscoada părtinirii al simțirilor coprins;
 Iar acel care și închiagă hotărârea mai nainte
 De-a pătrunde adevărul și ușor e la cuvinte
 Ce apasă greu pe pieptul celui, astfel, judecat.
 Are suflet pismătareț, or de sine'i prea ngâmfat. —
 Deci, poeții noștri lirici stau în față ți — tristă
 soartă —

Mulți, cu viersul lor cel gingaș, reci, cu inima lor
 moartă!?

Amintirea tinereței, focul dragostei dintâi,
 Albele năluci ce noaptea ne-au veghiat la căpătâi,
 Toate sfintele avânturi, neuitatele clipite
 Ce ne-au dat fiori de viață și iluzii fericite,
 Tot ce ne-a ncălzit ființa mai cu drag și cu noroc
 Să le ștergem dar din minte? Singuri să ne batem joc
 De trecut? Și în pustiul pieptului zdrobit de lupte?
 Mângâios să nu mai cânte lira cea cu coarde rupte?

DAN

Cine e lipsit de darul de-a ntrupă în pildă vie
 Viața și mișcarea lumii, în zadar acela scrie
 Căci temeiturile artei cum și frumusețea ei
 Nu răsar din forme goale, ci din fapte și idei.
 Azi, când barzii și rapsozii nu's ca'n vremile trecute
 Povătuitori de neamuri; când mulțimile tăcute
 Nobilele castelane, or înamorații regi
 Nu mai sorb, ca balsam, cântul turbadurilor pribegi;
 Către idealuri nouă, bărbătești, să ne avânte

Glasul harfei, dacă i' volnic, inspirat el să ne cânte,
 Cu ne-mai-cercate tonuri, ce e azi măreț și drept
 Și să stingă îndoiala ce ni s'a 'ncuibat în piept!

DINU

Și de-aceia crezi că numai dramaturgi s' interpreții
 Cei adevărați ai artei ; numai ei rapsozii vieții ? ..
 Înțeleg. Și mie scena 'mi-este dragă și de mult
 Ii urmez, la noi, progresul și minunile-i ascult.
 Ce deosebire astăzi, cu ce-a fost odinioară!
 Melodramele greoaie, Comedia cea ușoară
 'Și-au pierdut și veselia și năpraznicii fiori
 Care ne-au făcut să râdem și să plângem alte ori
 Cu schimbarea de năravuri, cu adâncă răspicare
 A simțirilor și-a minții—temelia, azi, pe care
 Se așează or ce'n Teatru e interesant și fin—,
 Prefăcutu'și-au și ele grai și fire pe deplin...

DAN

Da, și-au însușit formula cea modernă 'n care doza
 De simțire și de spirit tremurând o dă nevroza,
 Unde omul se măsoară după cum și după cât
 Pacostea or nebunia hohotind îi sare 'n gât ?

DINU

Nu sunt mulți cei care luptă pentru scena noastră,
 însă
 Le e cu atât mai mare meritul, cu cât mai strânsă,
 Pare unora putința de-a se 'nfăptui la noi
 Alceva de cât : legenda strămoșeștilor eroi,
 Sau.... sau...

DAN

- Nu cătă de geaba, sau prostiile de rând.
 Pentru'n public ca al nostru, ce să-ți pierzi vremea
 lucrând ?
- Căci lui, altceva nu-i place, de cât glumele sărate,
 Feeriile cu zâne și cu focuri colorate,
 Crâncena dramaturgie, căzăturile pe jos,
 Tot ce-i grosolan, obraznic, mucalit și zgomotos !
 Iartă-mă că-ți tai cuvântul, dar această încordare
 N'am găsit'o nicăerea. Astfel într'o adunare
 Unde se vorbeà de Teatru: « Teatrul nostru ? ce . . .
 glumești ?
- Imi ziceà stăpânul casei, — « când n'ai cum să câr-
 muiești ?
- « Scena și s'o 'ndrepti spre ținta pentru care e me-
 nită,
- « Fie ea or cât de mare și de bine sprijinită.
 « Lângezește și se pierde !... E o vorbă din bătrâni:
 « Nu te 'nneci, când cazii în apă, dacă prinzi a da
 din mâni.
- « Tot așa și-aicea, numai trebuie să aibi o mână
 « Cel puțin, vai ! și de dânsa văduvă-i scena Ro-
 mână ! »
- « Dar actorii ? zise doamna, nici nu'i văd și-mi
 vine rău.
- « Parc'ar fi lăstuni sălbateci prinși în cușca unui leu
 « Ciripind cu glas de jale și buimaci zburând cu
 frică.
- « Nici *ținută*, nici măsură, nici *nuanța* cea mai mică,
 « Ce-ar lăsa să se 'nțeleagă că simțesc și că pricep
 « In ce piele și joacă rolul. Barbari ! Dară când încep
 « Să declame ? Nu'i urechia, orcât de deprinsă fie

Și deci, să'și măsoare sborul pe întinderea aripei,
 Pentru-a nu mai fi victima șovăirii și a pripei!
 Dacă cei ce cată'n Teatru gingașele mulțumiri
 Ale minții fug de dânsul, lui să'și facă'n vinuire
 Interesul și volumul dramelor naționale,
 Or viociunea farsei cu eroi de mahalale,
 Neputând cu vorbe groase și cu versuri de trei coți
 Să atragă valul lumii și să farmece pe toți.
 Și vezi, nimeni nu-i găsește leacul pentru astă boală
 De aceia's proști actorii și de-apururi sala-i goală.

DINU

Dacă nici cu dramaturgii, ai ajuns să nu te împaci
 Ce'ți rămâne dar?

DAN

Nimica. Eu nu cer de la săraci,
 Și săraci suntem de dânsii, căci or cum îi vom
 întoarce,
 Din cei câți trudescondeniul, nici un geniu vom
 stoarce.
 Cântăreți fără de foc sacru, maestri fără de idei
 Scoase din plămadă nouă, ucenici, avem câți vrei;
 Glasul lor cel slab și rece însă'n suflet nu'mi străbate
 Nici când Melpomena'n scenă plină de dureri se
 bate,
 Nici când Talia zglobește trece vesel scuturând
 Clopoțelii nebuniei!... De aceia, fluturând,
 Gândurile'mi către alte orizonturi își iau zborul
 Și se'ntreabă: ce odrasle ilustra-vor viitorul
 Teatrului, când cei de astăzi sunt așa de sluți și
 mici
 Și ce dușmani își va face având astfel de amici?!

De aceia mulțumirea mea și-a altora ca mine
O desăvârșesc, de sigur, numai teatrele străine.
Unde arta-i sfântă, nu e ca adesea pe la noi
Cestiune de tarabă or prilej de tărăboi!

— Acolo vibrează coarda sufletească cu putere
Inima îndurerată sprijin inima ta'ți cere
Și ntr'atâta nchipuirea ce te mișcă ți-o'ntregești
Că'n aevea cu actorii simți că suferi și trăiești.
Cine cu Shakespeare, de pildă, dragostea și mișelia
Omenească n'a nteles'o și pe cine veselia,
Cea de veci dăinuitoare a lui Molière n'a nvins,
Or cu Schiller și cu Ibsen rostul vieții nu l-a prins?
Care dintr'ai noștri-i vrednic, nu cu ei să se mă-
soare

Ci prin umbra lor să treacă, cel puțin, și de ce oare
Aș privi eu chear și arta prin acel fantastic prizm
Ce resfrânge și resolvă toate prin patriotism?...
Cu entuziazmuri false și simțiri de porunceală
Inșelându-ne, ascundem sub pojghita de spoială
Ce ne-acopere adâncul propriilor slăbiciuni.
Și-au luat avânt nerozii și samsarii de minciuni
De aci indiferența pentru orșice lucrare
De-ale noastre, și îndemnul de fatală admirare
Și de imitațiune ale celor ce găsim
La străini, pe care'n toate astfel îi maimuțărăm.

DINU

Bine, nu'i destul că lumea noastră parcă-i fermecată
De streini, atât îi crede și cu drag la dânși cată?!...
De la un hotar la altul poate nu e'n țară loc
Unde ei să n'aibă cuibul plin de spor și de noroc.
Dacă stă în firea noastră de-a îmbrățișa străinii,
Dându-le lor trandafirii și noi remânând cu spinii.

Or e vre-o fatală lege, ce apasă pe cei mici,
 De-a lega împărechere cu cei şmecheri şi calici
 Nu ştiu, dar vădit e faptul, că la noi orce ne vine
 De la alţii şi prin alţii e frumos şi este bine,
 Că sub chip de propăşire prăfăcând al nostru trai,
 Am uitat vechile datini, am dat părintescul grai
 La o parte ca netrebnic, şi din frageda pruncie
 Ne deprindem cu această jalnică Babilonie
 Ce răstoarnă şi 'ncâlceşte chiar şi vorbele la noi
 Pân ce nu ne mai pricepem, parc'ar fi vremea
 de-apoi.

Vina o purtăm cu toţii şi pedeapsa ce ne-aşteaptă,
 Pentru-atâta uşurinţă şi dispreţ, poate-i mai dreaptă
 De cât cumpăna cu care ne-am grăbit a măsură,
 Cele ce pierdem cu cele ce streinul se 'ndura
 Să ne dea în schimb!

. Fantastici cum sunt toţi risipitorii
 Ne legăm cu cămătarii, curtenim cotropitorii
 Bunurilor ce părinţii cu 'ngrijire ne-au trecut,
 Pân când vedem cu groază, că trăim din îm-
 prumut,

Că nimic nu mai e-al nostru şi că alta nu rămâne,
 Decât să plecăm din casă zicând altuia: «Stăpâne».
 Viitorul fi-va oare al aceluia iscusit

Care-o şti să stea în cumpeni pe o muche de cuşit?
 Căci norocul îşi revarsă darurile minunate
 Peste cei cu limba dulce şi cu şalele plecate;
 Deşi bradul tot va creşte falnic printre uscături
 Şi fruntaşul va străbate glóatele de secături?

DAN

Patriotule! Acuma îţi pricep deplin cuvântul;
 Oare crezi că ţara asta, dusă numai de avântul
 Nostru, a putut să iasă dintre neguri? ...Ai uitat

Că străinii ne-au dat mâna și lumina lor ne-au dat?
 Dacă am avut noi aripi și ndrăzneală, ei în zarea
 Larg'a lumii îndreptat-au zborul nostru și 'nnăl-
 țarea :

Și când astăzi capul falnic ne 'i deprins să cate'n sus,
 Nu poți stinge 'nrăurirea cărei singur te-ai supus!
 — Dar să nu ne pierdem șirul vorbeii. Poate-ar

fi mai bine

Dacă n'ar mai scrie nimeni dintr'ai noștri, căci
 pe mine,

Or ce-ai zice, nu mă 'ndupleci. Nu suntem destul
 de coți

Pentru a prețui răsplata jertfelor atâtor nopți
 Și atâtor zile pline de lucrare încordată,

Care'n minte și în inimi se frământă de-odată.
 Sarbedele rezultate căroră sunt nevoiți

A'și supune 'ntreaga muncă, îi zdrobesc. Câți
 sunt vestiți

Dintre dânșii și spre care opere, chiar de valoare
 De-alelor, vezi că aleargă lumea noastră cititoare?

Când din cărțile străine se vând sume tot mai mari,
 Ale noastre zălogite putrezesc pe la librari.

Nimenea nu le cunoște nici habar n'are de ele;
 Dacă's scrise românește trebuiesc să fie rele!

Criticii de meserie, — lucru ne mai pomenit —
 Fără chiar a le deschide, dese ori le-au osândit.

Ș'apoi, ce înrăurire pot avea, când nu's citite
 Cărțile, or cât de bune și or cât de răspândite

Ar fi 'n lumea noastră cultă?!...

DINU

Ce 'nțelegi prin lumea cultă?

Cei ce știu mai multă carte, cei ce fac larmă
 mai multă,

Or acel mănuchi de oameni franțuziți și pomădați.
Care cu dispreț se uită la artiști și la 'nvățați?
Despre cei dintai n'am grije, ei citesc și tac din
gură;

Cei gălăgioși n'au capul tocmai la literatură,
Iar voi, lumea elegantă, voi îndată ce sfârșiți
Biata școală, în vârtejul lumii lacomi v'azvârliți,
Dați în dreapta, dați în stânga lovituri, care de
care,

Pentru idolii de aur, pentru propria 'nălțare,
Pentru vâlvă și nimicuri; însă pentru adevăr
Și lumină, ce e dreptul, nu jertfiți un fir de păr.

DAN

Pentru ce-am jertfi noi oare astei omeniri nedrepte
Și ingrate bunul nostru? N'are de cât să aștepte
Timpuri mai îndurătoare și prilejuri de noroc
Dacă 'nfiptă-o țin năpasta or mizeria în loc.
Fiecare pentru sine.....

DINU

Minunate 'nvățăminte!
Par'c'aud pe Zaratustra, proorocul gol de minte,
Cobea deznădăjduirii ăstui căpătâi de veac,
Care patimilor noastre neputând găsi un leac,
Vrea din slăbiciuni să stoarcă și din șovăirea minții,
Cea de veci nemernicie și pierzare a ființii,
Și trăgând legi de năravuri din păcatele lumești
Înfășoară 'n giulgiu de moarte simțurile omenesti!
— Dar voi bănuți că lumea e nedreaptă și ingrătă
Puneți umerii și-o scoateți, dacă zace împovărată
De mizerii în făgașul unde, fără voia ei.

A căzut, în goana oarbă după forme și idei
 Nouă și înălțătoare treptele viitorimei.
 Dovediți că generoase bat în pieptul tinereimei
 Simțimintele credinței și iubirei. Puneți foc
 Putregaiului ce încă mai coprinde atât loc
 Inprejurul vostru. Calea netezească-se odată:
 Limpede să fie cerul, atmosfera mai curată.
 Alungați din templul sacru lacomii închinători
 Ai vițelului de aur — cu ochi ademenitori —
 Și dați pildă omenirei, că nu-i de ajuns să spere
 Și s'aștepte'ndeplinirea viselor, ci din putere,
 Dacă vrea să și taie brazda să ia coarnele de plug,
 Căci de muncă doar mișeiis i descreerații fug. —
 Altfel, dacă'n pragul vieții sunteți voi cei care stați
 Disprețuitori și lăncezi, voi sunteți degenerați;
 Idealul vostru este cercuit în strâmtă zare
 Dacă numai egoizmul și invidia's în stare
 Sufletele să vă miște și răpiți de-un trist avânt
 N'aveți de cât interesul călăuză pe pământ!

DAN

Timpul, soarta și nevoia, cu divină 'ngăduire
 Mai curând pot duce lumea la liman de mântuire,
 De cât omul, jucăria întâmplării, slab și mic
 Care mintea numai poate să i-o dea și alt nimic!
 Mintea pârghie de slavă și unealtă de șerbie,
 Căci simțirea și credința — cât de generos să fie
 El cu lumea —, firea însăși scrie'n inima orcu,
 Că născute din rărunchii lui, sunt numai ale lui.
 — Dacă norocos și harnic, cineva și agonisește
 O avere, bine-i oare să-l vezi cum o risipește
 În pomeni și'n milostenii, ca să și facă nume bun?
 Dacă pe toți derbedeii de pe drumuri nu'i adun,

Ca să'mpart cu dânșii rodul muncei și-al științei
 mele,
 Drept e să port eu ponosul tuturor gurilor rele ?
 Căci cei leneși și nemernici sunt și îndrăzneți
 și mulți
 Și mulțimea-i o putere ce-ți impune s'o ascuți —
 Da ! 'i desprețuesc, sunt aprig pentru dânșii. Cea
 mai mică
 Tresărire sufletească nu le-o dau lor. Pot să zică
 Ce-or voi, puțin îmi pasă, nu's silit doar de destin
 Să arunc vulgarei gloate tot ce am mai bun în sân.
 S'apoi dându-mă eu jertfă, vor cădeà nenorociții
 Pe pământ, ori mai degrabă crește-vor batjocoriții
 Cu un număr, căci nu-i nimeni, dintre noi, să ne
 fi dat
 Altora, fără să facă un vrăjmaș sau un ingrat !
 Ce'mi tot scoți lumea'nainte, las'o să-și urmeze
 'n pace
 Calea ei neînturnată... Dumnezeu știe ce face.
 Ce mi's bune mie toate cele câte mă înveți
 Dacă'mi fac mai grea povara astei necăjite vieți ? !
 Pentru ce, cu dinadinsul vrei să'mi amărăsc ființa,
 Dacă din atâta trudă, m'oi alege cu căința
 De-a fi urmărit zadarnic idealuri nebunești ? !...
 Nu-i destul să lupți, în lume, numai ca să 'nde-
 plinești
 Vre-o datorie, fără dorul sacru de izbândă.
 Nu cu vorbă dulce sature omenirea cea flămândă,
 Ci, când te-o simți în stare să-i dai toate din
 belșug,
 Te înconjură, te crede și cu drag îți intră 'n plug.
 Dacă n'ai nimic în creieri, nici putere n'ai destulă
 Să'ți înfăptuiești voința, orce aspirare-i nulă,
 Toate trec neînțelese, fără vlagă, fără spor

Numai tu rămâi acelaș melancolic visător!...
 Lasă-mă dar să mă bucur de această trecătoare
 Tinerețe, cum îmi cere inima, ispititoare
 Dragostii și frumuseții, nu mă'npinge-așa curând
 In genunea de mizerii! Astăzi cel puțin zburând
 Intr'o lume mai senină, gândurile mele pline
 De-o duioasă 'nsufletire mă răsfrîng numai pe
 mine,
 Și 'mpăcat cu blândul farmec, ce revarsă 'n jurul
 meu,
 Peste tot domnește pacea dacă nu mă turbur eu
 Cred, că dacă eu sunt vesel lumea 'ntreagă-i mul-
 țumită,

Că'n iluziile mele, sfera cea nemărginită
 A făpturii e coprinsă și că dacă ai noroc,
 De dureri și de restriște poți rîzînd a'ți bate joc!

DINU

Dac'ar fi ca să te judec după cîtă 'ndemânare
 Ai de-a răscoli principii și idei, dînd îmbinare
 Celor mai nepotrivite și acelor mai de preț,
 Aș găsi că ești un retor iscusit și îndrăzneț
 Dar ești tînar și de fapte și'ncercări, țî-e încă
 goală
 Fila 'ncepătoare-a vieții, deci cu roadele din școală
 Numai mintea 'ndestulîndu-ți ai crezut că ești
 sătul.

Și că de-i avea vre-o lipsă ai și spirit indestul.
 Dacă toate nu-s din carte, multe-s din închipuire
 Prin urmare... și de-aceea, n'ai deplină 'ndrituire
 De sfătuitor și critic, precum cu temei o au
 Cei ce-au suferit și'n lupta vieții în picioare stau.
 — Cine-i fără de credință însă-i fără de morală, —
 De aceea vezi asupra omenirii dînd navală,
 Ca s'o stoarcă, s'o frămînte toți cei pătimași și răi

Fără să simțeasc-o dată tresărind rușinea 'n ei.
 Fața lor c'o îndoită mască, după vremi și-o'mbracă:
 Una trufașă și rece pentru lumea cea săracă.
 Alta dulce și smerită pentru cei bogați și mari,
 Și așa pe toți mințindu-i, cred că's geniali și tari,
 Cred că-i de ajuns să iasă ei în față și să-și spună
 Hotărârea, ca pe dată obștia s'o ia de bună,
 Iar când vei aveà păcatul să te 'ncerci a discuta
 Toată vina și prostia lor s'o dea'n spinarea ta...
 Cu asemenea tendințe și cu factori ca aceia
 Se corumpe conștiința, se falsifică ideia
 De dreptate și de bine; chiar frumosul nu-i frumos,
 Pentru dânșii de-i nevolnic să'ți aducă vreun folos.

DAN

Eu gândesc că's oameni practici, care nevoind s'aște-
 tepte
 Rândul lor cel târzielnic de-a suii a lumii trepte,
 Cată mijloc să ajungă, cât mai grabnic unde tind,
 Căci cu mreaja și momeala mică peștii mari se
 prind.

DINU

Insă nu la toți Delfinul, rege-al apelor s'arată!
 Deci eu nu mă mir c'a noastră e atât de turburată,
 Dac'atâția *oameni practici* pretutindeni pescuiesc
 Și nesățioși chiar fundul cu mocirlă-l răscolesc
 Poate că de-aceia'n ochi'ți toate's negre și urîte
 Că le cauți în oglinda astor unde mohorite
 Și de abia, cu greu, la poarta adevărului sosit
 Ești coprins de îndoială și de luptă obosit!?...
 Slăbănog și nestatornic! Care-ți-e, atunci puterea
 Dătătoare de viață? Dar povăța și părerea
 Ce de lucruri și de oameni îmi dădeai, de unde-ți vin

Când ești tânjitor de toate și de toate ești străin!
— Serbezi fii ai neputinței, sunteți dușman?
omenirii

Dacă folosinții voastre numai, calea propășirii
Socotiți că e deschisă și vă credeți însemnați
De destin a fi voi numai simțitori și luminați.
Au trecut acele vremuri când o vorbă și un nume
De ajuns eră să'nalțe or să nimicească-o lume;
Farmecul acelor mitui azi s'a spulberat în vânt
Și aceia au menirea de-a fi întâi pe pământ,
Care ce e bun și vrednic știu să cruțe și s'aleagă
Dorurile și nevoia tuturoră să n'ntelegă
Și deșteaptă'n inimi râvnă și în capete idei
Sănătoase fără 'ndemnuri de foloase pentru ei.
Ei muncesc ca să trăiască, nu le vin de-a gata toate
Ca la voi, ei chibzuială din adânc de minți o scoate
Și în inimi o 'ncălzește, de aceia sunt crezuți
Și ce făptuiesc rămâne, nu's ca voi din cer căzuți
Purtători de steme'n frunte, gingași maestri de
grații,

Răsăriți ca prin minune dintr'o coapsă cu 'mpărații
Cu pretenții de a ține lumea'n degetul cel mic,
Deși 'n capete și'n inimi n'aveți deseori nimic
Scepticismul vostru însuși — cui de care își acată
Leneșii nedomirirea, — e mai mult la suprafața
Căci în fondul firii sunteți niște mari lăudăroși,
Fataliști plini de eresuri îndărătnici și fricoși..

DAN

Pentru Dumnezeu! Oprește 'ți Pegasul că mă ucide!
Am deschis c'o glumă vorba ș'acum n'o putem
închide
C'un potop de jurăminte, într'atât îmi bănuiești

Dreptul cuget și de-atâtea rele, vai! mă 'nvinuiești,
 Hei! Așa'i c'aveam dreptate să nu'mi placă poezia
 Lirică? Fiindcă iată unde duce fantazia
 Ei, lipsită de hotare și avântu-i făr'de rost:
 Tot ce nu'i vioi or galeș, pentru ea'i nătâng or prost!

DINU

Hotărît nu ne'nțelegem....

DAN

Oare nu erà mai bine
 Dacă rămâneam în sfera artei blânde și senine,
 Și ne resfățam cu teatrul și cu calde 'nchipuiri
 De poeți, și cu nălucă neatinsei fericiri,
 De cât să lăsăm în voia lor gândirile deșarte
 Peste valurile lumii să ne mâne prea departe
 Și'n adâncurile firii și-ale soartei omenești
 Să pătrundem... și cu mine, fără drept, că te'n-
 vrăjbești?

Or și cât ne-ar fi de sfântă râvna și de înțeleaptă
 Nu de dragul nostru lumea, cale 'și va luà mai
 dreaptă!

Ei îi trebuesc îndemnuri mai puternice, mai vii
 Decât aforizme sterpe și sărmane utopii?...

DINU

De-un îndemn puternic lumea dacă vre-o nevoie are
 Este de-a gonî din suflet și-a stârpi din cugetare
 Egoizmul și pornirea lacomului interes,
 Fără cari la noi nimica nu-i plăcut, nici înțeles
 Da, cu minte luminoasă și cu inimă curată
 Numai, vom putea ajung, firea cea adevărată

A făpturii s'o cunoaştem, şi treptat, din zi în zi
Oamenii se vor preface, patima se va 'mblânzi.

DAN

Daca e așa, atuncea mai întâi încep cu mine
Căci am inimă de aur, şi se poate că lumine
N'am în de-ajuns, pe urmă, am dorință să mă'mpac
Cu protivnicu'mi, de-aceia voi câtă să'ți fiu pe plăc.
Dă'mi volumul cel cu versuri să-l citească ca să'ți pot
spune,

Desluşindu-mă eu însu'mi, dacă's rele, dacă's bune
Dar în schimb ia în primire Teatrul nostru dum-
neata,

Doar să aibi noroc şi umeri din făgaş a'l mai săltă.

1895, Martie 7,

Bucureşti

SATIRA VI.

COMDEIE ÎN TREI ACTE.

La femme, voyez-vous, mon maître
Est un certain animal difficile à connaître
Molière.—Le dépit amoureux.

I.

Frumoasa Clythia 'n grădină
Cu molcom glas citește-o carte ;
 Bărbatul ei bătrân și bolnav
 Cu capul trist plecat pe-o parte
Ascultă închizându-și ochii ;
Iar din pieptarul albei rochii,
 Ca dintr'o marmură răsare
 Ea, vie gîngășă, bălae
Și-o mână-atât de mică are
Și ochi adânci plini de văpaie !
 Citește filă după filă,
 Cu blînd surâs la bolnav cată,
Se pleacă dulce cuvîntându-i
Și-i șterge fruntea îndurerată ;

Apoi spre zarea de lumină
 Se ntoarce'n taină și suspină,
 Căci inima îi e deșteaptă
 Și dorurile și iau avânt:
 Pe dânsa viața o așteaptă
 Pe el odihna din mormânt!...
 — Cu câte vrăji femeia poate
 Pe om să'ncânte!... Ea pe toate
 In suflet i le-a picurat
 Și-atât de ademenitoare
 Eră focoasa vrăjitoare
 Și el atât de'namorat,
 Că deșertând mereu paharul
 In care ea'i turnă nectarul
 Plăcerii, prea cu lăcomie,
 Căzuse fulgerat de boală,
 Cu glasul stins, cu mintea goală
 Incremenit ca o momie!

II.

In patu-i sprijinit de perne
 Bătrânul singur dormitează,
 Iar Clythia de la fereastră,
 Purtându'și capul pretutîndeni,
 Nerăbdătoare privighează...
 Un zbor de pasăre, o frunză
 Căzând, o face să tresară
 Și-atât de liniște-i afară
 In cât chiar zgomotul de pinteni
 Din depărtare îl aude!
 Incetișor să nu deștepte
 Pe nimeni pasurile sale,

Coboară dușmanile trepte
 Iubitului să-i iasă 'n calc.
 Ce dezmierdări și ce săruturi!
 In culmea plinei fericiri
 Imbrătoșați păreau doi fluturi
 Beți de miros de trandafiri.
 — Și dacă năzdrăvană luna
 Prietenă întotdeauna
 Amanților, ascunsă 'n nori
 Văzuse 'n umbră furișată
 In brațe de străin culcată
 Pe Clythia de-atâtea ori,
 E, că pe doi, cu-aceleași haruri,
 Cu-aceleași prețioase daruri
 Li măgulea, momind norocul,
 Cu gând că unul o să moară,
 Să-i puie mâna pe comoară
 Iar celălalt o să-i ia locul.
 Făgădueli și jurăminte,
 Făcutu'și-au ei, fără număr;
 «Ah! Sunt a ta de-acu' 'nainte»,
 Zicea ea 'ntinsă pe-al lui umăr
 «Și tu al meu, al meu să fii»!...
 Coprinși de-a dragostei căldură
 Credință nesfârșită și jură
 Doar zorile pot să'i despartă...
 Amor! oh flacără deșartă
 Etern prilej de nebunii!...

III.

Trecut'au zilele senine
 De visuri și iluzii pline

Frumoasa Clythia azi plânge
 Și lacrămile-i sunt amare :
 De ciudă și de desperare
 Rănită inima 'i se frânge.
 Sub vălul negru de vădană,
 De-un an vai! fața ei bălană
 E acoperită ca de un nor ;
 Bătrânul bolnav scurs de zile,
 Din brațele dulcii copile
 Luatu'și-a de-apururi zbor,
 Și-al ei noroc s'a dus cu dânsul!...
 Și-acum zadarnic e tot plânsul
 Căci nu'și întorc pașii 'nnapoi,
 Nici bogățiile pierdute.
 Nici ale nopților minute,
 Când lumea se 'ncheiă în doi.
 Dar cum să'și mai găsească pace,
 Când azi săracă 'ntre sărace
 Se simte ea desprețuită
 Și 'n lupta-i cruntă cu durerea,
 Nu 'i-a rămas nici mângâierea
 Ce mai avea de-a fi iubită ;
 Căci Cupidon copil ușarnic
 Pe-atât de blând cât și fățarnic
 Luase-acum alte cărări
 Și'n cea din urmă nebunie
 Se pregăteă de cununie!...
 Cu jurăminte și oftări
 Din poala sarbedei mizerii
 Nu-i leagă viața cavalerii,
 Nici pintenii și-i ruginesc
 Să bată 'n ploaie și 'n ninsoare
 Un rag nedezmierdat de soare,
 Pe care grijile 'ncolțesc!..

Ce e trecut trecut rămâne
 Și'n dragostea zilei de mâne
 De aur astăzi fermecat
 El jură alteia credință...
 Oh! câte lacrimi de căință
 Pe urmă'i Clithia-a vărsat; e
 Deși în noști de somn lipsite,
 Sub boldul relelor ispite,
 Și vâlul tainicei lumini,
 Ea îl chemă, înflăcărată,
 Să fie înc'al ei odată
 Cu prețul orcărei rușini!

.
 Iar lumea care 'mbină toate
 Și pe de-asupra le socoate,
 De 'nduișoare se pătrunde
 Văzând-o tristă; nu 'nțelege
 Ce stricăciuni și făr'de lege
 In al ei suflet se ascunde!

Baden Baden, August 1895.

SFÂRȘITUL SATIRILOR

PE MALUL GÂRLEI

Comedie într'un act în versuri

PERSOANELE :

<i>Arghira Busuioc</i>	(60 de ani).	D-na <i>Frosa Sarandi.</i>
<i>Smărăndița</i>	(20 de ani).	D-ră <i>Agata Bărsescu.</i>
<i>Beizade Fluturake</i>	(25 de ani).	D-nu <i>Ioan Panu.</i>
<i>Stoica</i> (arnăut)	(30 de ani).	» <i>M. Mateescu.</i>
<i>Ionică</i>	(25 de ani).	» <i>Ștefan Iulian.</i>

Scena se petrece la anul 1800

Jucată pentru prima oară pe scena Teatrului Național din București în ziua de 15 Octombrie 1878.

PE MALUL GÂRLEI

Teatrul înfățișează o cameră întocmită ca pe vremea veche. Divan în dreapta, o ladă mare, învelită cu o scoartă în stânga. Ușă la dreapta și la stânga. Fereastră deasupra divanului. Mese, scaune, oale cu flori, icoane vechi pe pereți. În fund se vede o grădină, în care dau două uși mari deschise. — E după amiazi, într'o zi de vară.

SCENA I.

ARGHIRA (singură, șade grecește pe divan și face la ciorap. Se intrerupe vorbind și privind-se cu mulțumire).

Cine știe să nvârtească, firul trebilor lumești,
Lesne poate să ajungă, ce cu gândul nu gândești,
Și să aibă printre oameni, nume, cinste și avere
Haz la vorbă, spor la lucru, ajutor și mângâere!
Ca să nu zic vorbă mare, de vrei chibzuit a fi,
Cată și'ți fă trebușoara, când pe alți vei sluji.

(ia o priză de tabac).

Lumea, boeri d-voastră, e ca moara cea stricată!
Poți s'odregiși poți s'o fereci, tot îi va lipsi o roată,
Bietul om abia se naște și nevoia-l ia de nas,
În cât vai! de cum o duce, până la al morții ceas
Și sârmanul alt chip n'are, viața să și mai îndul-
cească.

De cât ostenind, în bine, pentru partea sufletească
 Și spre lauda făpturei, mâinilor lui Dumnezeu .
 — Astfel face cel cucernic, astfel am făcut și eu !

(se scoală)

Drept aceia, eu Arghira Busuioc, fostă soție,
 Lui Vel Bimbașa Ivanciu, arnăut la spătărie,
 Înaintea d-voastră, mă închin cu sărut mâni,
 Cuconițe și cucoane, — ca la niște buni stăpâni, —
 Și mă rog să'mi dați iertare a vă spune 'ntr'un
cuvânt,
 Știți, de coala până coala, cine-am fost și cine sunt !

(își suflă nasul)

Când eram, chip, fată mare și stăteam la mama
acasă,
 Petreceam grozav de bine; într'un danț și într'o
masă,

O duceam de dimineață când la noi, când la vecini
 — cu prieteni or cu rude — mai adesea cu străini ;
 În cât tocmai vorba ceia, gând la gând cu bucurie,
 Într'o zi biet răposatul mă luă 'n căsătorie !...
 Dumnealui ca om al trebii și slujbaş la stăpânire,
 Tot mereu eră pe drumuri — întru îndeletnicire, —
 La'nceput, de, nu e vorbă, 'mi-a venit cam peste cap
 Să stau singură acasă, să'npletesc tot la ciorap ;
 Dar pe urmă, când oglinda zugrăvind icoana vie,
 Imi șopti că sunt frumoasă, că sunt tânără, nurlie
 Și când cei de pe delături îmi cântau verzi și us-
cate,

Iar la vorba lor duioasă simții peptul că se bate,
 Incepù să'mi fie silă, când se 'ntorcea dumnealui
 Și'mi zicea... să-l țin de vorbă...

(ia o priză de tabac — pauză)

Așa dar precum vă spui,

Ca să nu lungim cuvântul, într'o zi se'nbolnăvi
 Și nu mult după aceasta—cel de sus mă văduvi!—
 Dac'am plâns? Nici mai e vorbă ia priviți că
 plâng ș'acum.

(își suflă nasul tare).

Omul însă-i vită bună, nu rămâi cu el în drum ;
 Căci tot dând la milostenii și căzând la Domnul
 sfântul,

Se uscă pojaru'n mine și mi veni la loc cuvântul.
 Când la dreapta, când la stânga, închinându-mă
 într'una,

La cei mari, la cei de mijloc, la mai mici — de
 toată mâna,

Ajunsei de azi pe mâine, să mă pot chivernisi
 Și'n sfârșit cu chibzuială traiul a'mi agonisi.

Pe la casele de frunte la boieri la negustori,
 Aveam trecere și sprijin—ba și credit uneori —
 Incât pot să zic, prea bine, că nu este 'n lume loc
 Unde să nu se înfigă și Arghira Busuioc !

Însă ca să pot ajunge la o cinste-atât de mare,
 Câte plecăciuni făcut-am, știe numai cea spinare.
 Helbet însă, că acuma, vorba între noi să fie,
 Nu le-am dat eu niciodată, după cât îmi dau ei mie
 Ce e drept că pretutindeni, pot să intru or când
 vreun

Și's ținută ca pe palme.

[cu un zâmbet galeș.

Dar în schimb le fac și eu
 Câte-o mică 'ndatorire : mai dulceturi, baclavale,
 Cozonaci, plăcinte, turte, — iau zmântâna de pe
 oale.

Le descânt de 'ntâlnitură, le dau doftorii de dinți,
 Uneori, le'nțarc copiii sau împac pe-ai lor părinți ;
 Alteori când două inimi, una către alta vine,

Eu le scot prileju 'n cale... știți o facere de bine !
 In sfârșit cine voiește, grabnic să întinerească,
 Sau să'și mângâie ursita, la Arghira să poștească ;
 Căci am dresuri năzdrăvane, ce te fac precum
 dorești

Și am cărți, în care singur or ce vei voi citești !
 (o pauză privind un ceasornic *cu cuc* în perete în fund
 la dreapta,

Ia priviți ! o să-mi pierd rostul—vorba m'a luat
 la vale,

Ș'am uitat de tot, plăcinta, laptele cel de migdale,
 Vutca ce-am făcut pe cursă, baclavaua, vișinatul
 Portocalele, smântâna, laptele bătut, vânatul..

Am uitat—uitam-ar moartea,—c'o să'mi vie mo-
 safiri,

Și 'ncă cine ? O cocoană ș'un boier, din cei subțiri ;
 Care e atât de mare și de tare și de sus,

In cât mi se duce văzul, de lumina lui răpus,
 Nu-l cunoașteți?... Cum se poate ? Toată lumea
 îl cunoaște !

E din cei cu oase sfinte, are rude printre moaște
 Și-i atâta de puternic, că ades'abia mă țin

Să nu 'ncep să bat mătanii și la dânsul să mă'nchin,
 [umblă prin odaie, eăutând a pregăti masa, care e la
 stânga]

Chiar acum o să vie !—D'apoi ea ce porumbiță !
 Ce mai înger de femeie ! E și dânsa tot de viță,

Inșă nu'i atât de 'naltă nu-i ca el de mâna 'ntâi.
 Dar halal că nu'i pe lume alta de potriua ei.

Ș'apoi se iubesc... că'mi vine, or cât de bătrână sunt,
 Să oftez după o vreme... hei ! când nu oftam în vânt !

(pune masa și azează farfuriile.)

Aici șade Beizadeaua Fluturake 'n capul mesei,
 Colea Smărăndița șade.—Am să le pun ca miresei,

Floare de lămâi pe taler și rozetă în șervet.
 C'ășa'i place Beizadelei, când s'așterne pe ziafet!
 (aduce câteva pahare și tacâmuri, apoi farfuri cu bucate și sticle cu deosebite băuturi Toarnă și bea).
 Oh! Cât e de bun șerbetul și cum te mai răcorește.
 Însă tot e mai bun vinul..!

SCENA II.

ARGHIRA, SMĂRĂNDIȚA. (intră repede, prin fund, învălită cu un ștergar alb pe cap. — Vorbește iute).

Vai de mine, ia privește.
 Nu cum-va îmi calcă 'n urmă cineva...

ARGHIRA (cu un zâmbet.)

Da cum se poate?
 N'avea grijă, măiculiță!—știi că mă pricep la toate.
 (se duce în fund și privește 'n toate părțile. Se întoarce).
 Nu e nimeni. Numai vântul stă la ușă mânios,
 Că nu-l lași să-ți mai sărute obrăjelul cel frumos,
 Dar ia spune-mi ce ispită, te-a făcut să-ți fie teamă?
 Nu cum-va cei de 'mprejuru-ți au băgat ceva de seamă?

SMĂRĂNDIȚA

Nu știu, dar de două zile simt în mine o schimbare,
 Ce-mi aduce, fără voie, gânduri negre și amare,
 Ș'apoi noaptea, sunt în visu'mi, ca'n a avea strămutată.
 Și văd lucruri, triste foarte, ce neconținut mi-arată
 Că iubirea mea duiosă o să fie în curând
 Sdruncinată de primejdii.

ARGHIRA

Câte îți mai trec prin gând:
 (apropiindu-se de Smărăndița, care s'a pus pe ladă).

Când atâtea daruri măndre, frumusețe și iubire.
 Ca o salbă nestimată te-a împodobit din fire ;
 Când ochisorii ceia, de ursită altoiți
 Cu fermecătoare taine și cu cerul poleiți.
 Poți coprinde lumea 'ntreagă și într'o dulce îngâ-

nare,

Poți să mângâi fericirea, ce vorbești de întristare ?
 Unui suflet blând și tânăr, nu e dat a pătimi.
 Dacă uzi cu lacrimi floarea floarea se va vesteji

SMĂRÂNDIȚA (se scoală și o îmbrățișează)

Ah ! ce bună ești Arghiro, nu știi cât îmi faci
 de bine.

Și cât mi se ușurează dorul greu ce port în mine.
 (se îndreaptă în spre masă o privește)

Ce bogată pregătire ! Un ospăț împăralesc !

AARGHIRA

Ia nu'ți mai strică cuvântul, mi-e silă să-i privesc ?
 (apropiindu-se cu plecăciuni umilitoare)

Mă iertați, v'am pus pe masă, ia așa câte ceva ;
 Și mi-e teamă, măiculiță ca să n'avem ce mânca !

SMĂRÂNDIȚA

Lasă, lasă, nu mai spune—că te știu eu cine ești !

ARGHIRA (schimbând vorba,)

La ce vreme Beizadeaua, ți'a fost spus, c'o să-l
 găsești ?

Căci de țin eu bine minte trebuia aici să fie.
 Mai 'nainte de venirea...

SMĂRÂNDIȚA (tăindu-i vorba).

Tot așa mi-a spus și mie.
 Nu înțeleg întârzierea. Poate n'a putut plecă,
 Or a fost trimes de Vodă, cu vr'o treabă undeva.

SMĂRĂNDIȚA

Da de ce? Ia spune care?

ARGHIRA

Luminarea Sa vorbit-a, vre odată,—când vorbiți,—
Despre vechia învoială—ca să vă căsătoriți?
Sau lăsând să treacă vremea s'a deprins a da uitări,
Ceia ce-a jurat odată?

SMĂRĂNDIȚA

Știi că din pricina stării,
—Care e în mâini streine, n'a putut să facă-un pas;
Însă vorba, jurământul neclintite au rămas.

ARGHIRA

D-zeu să'ți facă parte, lângă dânsul să-i iei locul
Și să nu mă uiți pe mine careți-am crescut norocul

(se aude zgomot de pași repezi afară).

Ce s'aude într'acolo?

(se îndreaptă în spre fundul scenei și privește.

SCENA III.

ACEIAȘI, STOICA (intră speriat și se oprește văzând pe
SMĂRĂNDIȚA; (încet Arghirei).

Veste rea!

ARGHIRA (asemenea).

Ce e, vorbește!

STOICA (arătând pe Smărăndița).

Nu voi să m'auză nimeni!

SMĂRĂNDIȚA (îndreptându-se spre el).

Beizadeaua nu sosește?

STOICA (încurcat).

Cum de nu?.. vine pe urmă... mă ertați.. am alergat
Și mi s'a tăiat suflarea...

(Cade pe scaun. Smărăndița coboară scena repede;
Arghirei încet...)

Beizadeaua s'a 'necat.

ARGHIRA (acelaș joc).

Să nu'ți faci păcat cu mine!.. unde?.. ce fel?...
nu se poate!

Spune azi, că'mi ies din minte.

STOICA

Nu pot să le spun pe toate,
Când e coconița față!

ARGHIRA (către Smărăndița).

Stoica zice că'i e rău;
Am să-i fac o legătură, du-te pușorul meu,
De te plimbă prin grădină, or de vrei intră coala
(arată ușa din dreapta).

Până m'oi scăpă de dânsul, și-o veni Măria Sa.

SMĂRĂNDIȚA

Bine, dar te rog întrebă-l cum de n'a venit odată
Cu stăpănu-său aicea?

ARGHIRA

Lasă că-l întreb îndată.

(Smărăndița intră în dreapta. Către Stoica).

Haide! spune, spune iute ce fel lucrul s'a 'ntâmpat?

STOICA sculându-se

Ce să'ți spun?.. Eu, alta nu știu de cât că s'a apucat
— Având grabă să ajungă la iubita dumisale —

Să înhame armăsarii câte-și patru, și în cale
S'a pus ca, să'i mâne singur. — Ș'apoi goană, să
te ții!...

— Ii spuneà biet vizitiul ; cai-s iuți și n'ai să știi,
De-i repezi așa deodată, la pripor să-i stăpânești ;

— Taci din gură, las pe mine, ce te-amesteci să
vorbești? —

Și gonea de'mi luà ochii. — Ce să vezi când dăm
de vale?...

Caii se smucesc în lături și în apă ne sprăvale.

Beizadea căzù în dreapta, eu în stânga,.. în sfârșit
Vizitiul cu trăsura peste dealuri fù răpit.

Socotind că Beizadeaua a ieșit la mal înnot

Ies mai jos de vadul mare și alerg, alerg cât pot
Drept aici la d-voastră...

ARGHIRA (privindu-l) lung.

Lucru nu'i curat se vede,

(îl pipăie pe haine).

Căci tu nu ești ud pe haine : mai că nu'mi vine
a crede,

Iar vei fi făcut pe-acasă, vre un neajuns cumva
Ș'ai venit să capeți sprijin...

STOICA

Zău că nu; — e chiar așa,

Cum ți-am spus...

ARGHIRA

Atunci dară pentru ce nu ai sărit
Să'ți ajuți stăpânul, dacă chiar și tu ai fi perit?
Cum se poate să-l lași singur, și să fugi?... Nu'ți
e rușine

Haide pleacă, piei de-aicea, n'ai ce căută la mine
(coboară scena).

STOICA (cu amărăciune).

Unde să mă duc de-acuma!..

(vrea să iasă prin fund, se oprește înmărmurit — strigă)

Mamă, mamă, — ia privește

(vesel)

A scăpat și vine 'ncoace...

ARGHIRA (urcând scena).

Ce tot spui?

STOICA

Uite sosește

Cu trăsura...

(sgomot de trăsură. Stoica se repede afară).

SCENA IV.

ACEIAȘI — SMĂRĂNDIȚA, mai pe urmă BEIZADEAUA IONICĂ,

SMĂRĂNDIȚA (alergând la fereastă.)

Vine, vine...

ARGHIRA (a parte).

Am să'i ies eu înaintea.

(tare SMĂRĂNDIȚEI)

Stăi aicea porumbiță și vezi cat'a fi cu minte.

(SMĂRĂNDIȚA singură).

Am să'l țin de rău ; se poate să mă facă să-l aștept.
Când de dorul lui — o știe — inima îmi arde'n
piept!

(se îndreaptă spre fund — se oprește speriată).
Vai de mine? dar ce are, că-l aduc pe mâini...

ARGHIRA. (intră repede și o apucă de mână).

Nu-i nimica, nu te teme, are'n stânga o durere!
Care nu-l îngădueste, să se suie singur sus.

SMĂRĂNDIȚA.

Vezi că am avut dreptate, adineauri când ți-am
Visul meu!

ARGHIRA.

Tăcere!

(Beizadeaua intră dus pe mâini de Stoica și Ionică;
Arghira vorbindu-le).

Uite, așezați-l binișor
Colo pe divan (ia o pernă și o așează la căpătâi).

SMĂRĂNDIȚA (plângând).

Ce groază! vai de mine!

ARGHIRA (așezându-l).

Incetișor!

SMĂRĂNDIȚA (la căpătâiul lui).

Aduceți îndată apă să-l stropim...

IONICĂ.

Ar fi mai bine,
Să-i dați altceva, căci apă a' nghiițit destulă...

SMĂRĂNDIȚA

Cine?

Cum! (Arghira iese în stânga)

IONICĂ

Abia l-am scos din gârlă!.. Nu știți...

Stoica (dându-i un pumn.)

Tacăți gura măi!

SMĂRĂNDIȚA (plângând).

Cum? eră să se înnece!...

ARGHIRA (venind cu o sticlută ce o dă Smărăndiței).

Uite măiculiță dă-i,
Să inghiță-o picătură, din această doftorie,
Și-o să'și vie 'ndată fire (ii dă)

IONICĂ (cătref Arghira)

Dați'mi un rachiu și mie.

ARGHIRA (dându'i rachiu).

Tu l-ai scos din apă!

IONICĂ

D'apoi

STOICA

Laudă-te!

BEIZADE (deșteptându-se și văzând pe Smărăndița.)

Mă iubești

SMĂRĂNDIȚA (induioșată).

Cum te afli?

BEIZADE.

Mult mai bine.—Spune'mi?..

SMĂRĂNDIȚA

Te mai îndoiești?

ARGHIRA (cu plecăciuni adânci)

Luminarea Ta! Stăpâne! Vă simțiți acum mai bine?

BEIZADE (cercând a se scula)

Simt că nu mai am nimica.

SMĂRĂNDIȚA.

Sprijină-te dar pe mine.

BEIZADE.

Cu plăcere, cu iubire.

SMĂRĂNDIȚA.

Totdeauna ?

BEIZADE.

Ne'ncetat!

IONICĂ (către Stoica în fund.)

M'ai fi sprijinit tu oare, dacă m'ași fi înecat ?

STOICA.

Haide să-ți răspund afară.

ARGHIRA. (către amândoi).

Faceți vorbă mai puțină

Și dați masa la o parte. (ei dau masa mai în fund).

BEIZADE (către Smărăndița, mergând incet).

Mintea'mi este mai senină,

De când simt că ești alături ! Eram tare amețit !
(văzând pe Ionică).

Ah ! Dar am o datorie, foarte sfântă de plătit !
Cum te cheamă ?

IONICĂ (plecat).

Ionică !

BEIZADE.

Știu că te-ai purtat cu mine

Ca un bun creștin. Ascultă ce-am de gând să fac cu
tine.

Tu m'ai scos din ghiara morței ! De-acum înainte
 ești,
 Cel mai bun al meu prieten ! Poți să-mi ceri orice
 dorești ;
 Apoi, nume, cinste mare, o înaltă boerie,
 Au caftan de cele scumpe, slugi plecate, avuție,
 Case mândre și covoare scumpe'n Persia lucrate,
 Robi și roabe o mulțime și odoare nestimate,
 Îți dau eu, îți dă babaca, îți dă țara și ai mei ;
 — Și pe Stoica pe deasupra ți l mai dau de vrei
 să-l iei.—

Căci o astfel de ispravă, Ionică, dulce vere,
 Nu se uită nici odată. și-orce răsplată vei cere,
 Nu va fi atât de mare și de bună cum va fi
 Via mea recunoștință,—cât pe lume voi trăi.—
 Astfel că de-acu'nainte, suntem tot de-aceiași seamă
 Haide, vin de mă sărută !

IONICĂ (plecându-se adânc).

Luminarea Ta !

BEIZADE (cu blândete.

N'ai teamă,

Vino, suntem frați de cruce !

ARGHIRA (a parte).

Ce noroc pe-un țărănoi !

BEIZADE (se sărută cu Ionică).

(Arghira și Stoica aduc masa mai în tața scenei)

Acum șezi coala la masă și desfată-te cu noi.

IONICĂ (aparte).

Parcă'mi țiuie urechea. Lucrul n'o să iasă bine.

Zău, că nici nu'mi vine-a crede! Vezi ce de noroc
pe mine?

Măi! că meșter mai e dracu?!...

BEIZADE.

Stoico, cată de slujește
Pe boierul Ionică cum se cade!

IONICĂ.

Boerește!

STOICA (a parte mâniaș).

Of! ce slujbă i-aș mai trage!

(dând un scaun lui Ionică).

Poftiți un scaun, cocoane

IONICĂ (intinzându-și paharul).

Toarnă ici! până la gură!

STOICA (încet la ureche).

Nu te 'ntinde măi Ioane!

IONICĂ

Cum ai zis?

STOICA (tare)

Prea Înălțate, de mâncare nu poftiți?

SMĂRÂNDIȚA (dându-i de mâncare pe taler).

Ține, gustă, (Ioan ia cu mâna)

Nu cu mâna.

IONICĂ

Noi suntem obișnuiți

Să mâncăm așa,

ARGHIRA (amestecându-se în vorbă, lui Ionică).

Bey-mu, nu vă fie cu banat,
Să iertați,..... cusurul ăsta...

IONICĂ (tăindu-i vorba).

Nu'i nimica, te-am iertat.

STOICA (a parte Arghirei.)

Vezi-l cum ridică nasul?

ARGHIRA (asemenea)

Ii e mintea hodoroagă,
Poate să se boierească — tot îi va lipsi o doagă!

BEIZADE (ridicându-și paharul)

Să trăiești, iubite vere, fără grije, fericit
Si să'ți fie viața dulce..

SMĂRĂNDIȚA

Și tot gândul împlinit

IONICĂ (ridicându-și paharul)

Amin! s'auzim de bine! (îl golește).

Căci de sunt și eu pe lume
De-o potrivă cu boierii, voi să'mi afle toți de nume
Și să știe fiecare, cine sunt și cum trăiesc.

(Către Stoica)

Toarnă, toarnă, plin paharul.. am de gând să
chefuiesc!

(bea)

Beizade—suntem de una, 'mi-ai fost zis adineaore.

BEIZADE

Negreșit; ș'o mai zic încă.

IONICĂ (ciocnindu'și paharul).

Atunci, dragă frățioare,
Îți urez, să'ți joc la nuntă, când o fi să te însori.
Și să'ți fiu cumătru mare, de vr'o trei sau patru ori.

BEIZADE

Foarte'ți mulțumesc!

SMĂRÂNDIȚA (cu ochii galeși)

Ce bine îți urează dumnealui
Nu-i așa Arghiro?

ARGHIRA (cu un zâmbet)

Vorbă-i

(a parte) Dar și-o pune pofta'n cui.

(către Beizade tare)

Prea Mărite, nu e bine, să te lași atât de moale.
A băut peste măsură, zi-i acuma să se scoale.
Nu vedeți, că nici nu'l prinde... și țăranu'i tot
țăran!

IONICĂ

Ce tot scârții băbătie? ai uitat că am caftan?
(se scoală șovăind).

Să trăiască băutura, să trăiți și voi și eu
Și când îmi va fi iar sete, să'mi eșiți cu plin mereu.

STOICA (a parte)

Imi e de ce'mi este mie, dar'l-aș debătă îndată.

SMĂRÂNDIȚA (turdând să bea Beizadelei).

Oare'ți mai aduci aminte, de-o făgăduială dată,
Ce o port, adânc în suflet, ca un dar neprețuit?

BEIZADE (bând)

N'am uitat-o, fii pe pace, lucrul e ca și sfârșit.

SMĂRĂNDIȚA

Oh! cât sunt de fericită!

ARGHIRA (care a tras cu urechea, a parte)

Las pe mine de acum.

N'am să scap eu chilipirul, tocmai când îmi ese
n drum.

IONICĂ (către Stoica)

Dă'mi ciubucul, măi băete!

STOICA (a parte)

Opincarul e sătul!

(Îi aduce un ciubuc, pe care Beizadeaua care s'a sculat pe la masă îl ia din mâna arnăutului și fumează, plimbându-se).

BEIZADEA (cu aer de protecțiune)

Ai mâncat, văd foarte bine și ai băut iar în destul
Acum, dragă Ionică, vreau să'mi spui cum s'a
ntâmplatDe-am căzut în fundul apei și'n ce chip tu m'ai
scăpat?

(către Smărăndița)

Căci eră să pier, iubito, dacă el nu se 'ndură.

Să asvârle după mine—bine știe a'nnotă!

Și cu prețul vieței sale, să mă scoată din peire
La liman.

SMĂRĂNDIȚA

Frumoasă faptă!

ARGHIRA

Și frumoasă răsplătire!

BEIZADEA.

După cât'mi-aduc aminte, amețisem și eram
Cât pe-aci...

Ionică (cu chef)

Să'ți pierzi papucii...

SMĂRĂNDIȚA (apropiindu-se de Beizadea cu dragoste.)

Și eu care te-așteptam

Să te dojenesc...

ARGHIRA (apropiindu-se)

Stăpâne! Așteptă nerăbdătoare.
Cum așteaptă floarea dulce s'o sărute mândrul sóre
În zadar cătam cu vorba, s'o înpac, s'o amăgesc...
Ce să'i faci?... nu-i tinerețe?!...

BEIZADEA (sărutând mâna Smărândiței)

Când ai ști cât de iubesc!
Dar să nu ne pierdem șirul, dacă-i vorba despre
mine.

(Lui Ionică)

Spune cum a fost?

IONICĂ (scărpinându-se în cap.)

Cocoane, cum să fie?... Iacă bine.
Eu prășiam într'o bucată, când în zare te-am văzut,
Alergând, ca și năpatea peste oameni, ș'am crezut
Că aveai cumplită grabă să ajungi unde te mână
Cine știe, ce nevoie. — Am lăsat sapa din mână,
Și văzându-te, în goană, că veneai, veneai mereu,
Am dat fuga înainte, și de la ogorul meu,
Am deschis în lături poarta. — Obiceiuri ruginite,
Că de teama 'ncălcării, stau ogoarele 'ngrădite, —

Ș'ai trecut ca o furtună, iar în urmă'ți se-arată
 Nor de pulbere 'negrită, ce văzduhu 'ntunecă
 Și vârtejul, fără cârmă, ce lunatec se rotește
 Și'ți ia ochii și'ți ia minteași în zboru'i te răpește ;
 — Amețit de vijelie și ca omul fermecat
 Am pornit după trăsură, pe vârtej încălecat,
 Ș'am lăsat deschis ogorul fără pază, vai de mine !
 Și să'ți lași ogorul pradă, zic bătrânii, nu e bine !
 Căci vecinii nu te cruță — și vecini am îndestui !
 Le-am tot dat, degiaba însă nici odată nu's sătui : +
 Alergam după trăsură, cum spuneam adineoare,
 Dar n'o mai vedeam în față, începuse să coboare ;
 Mă oprii pe malul apei și de goană obosit
 Mă culcai — acuma capul îmi eră mai desmețit —
 Și trăgând o lungă brazdă, cu privirea până'n zare,
 Am văzut, par'că văd încă, alergând în fuga mare,
 Peste dealurile nalte, patru cai, din frâu scăpați.
 Și trăsura dūmitale, (se duce la masă și bea)

BEIZADE — SMĂRÂNDIȚA — ARGHIRA

Ei pe urmă ?

IONICĂ

Așteptați

Să'mi mai răcoresc gâtlejul și să'mi îndulcesc ca-
 vântul.

(arătând pe Stoica)

Dumnealui fugea prin tufe, în cât sfâriă pământul.
 Și când s'a văzut departe de primejdie, a stat.
 A făcut vr'o trei mătânii și-apoi iarăși a plecat.

STOICA (a parte)

Ah ! de mi-ai cădea în palmă, cum te-aș răsuci
 de bine !

BEIZADEA (mânios către Stoica)

Care va să zică, ție nici nu ți-a păsat de mine?
Am să te învăț eu minte, spânzurat nelegiuit
Cum să umbli cu stăpânul! — ieși afară!

(Stoica iese, lui Ionică)

In sfârșit...

IONICĂ

In sfârșit ce'ncolo 'ncoace, vrând să știu din ce
pricină.

Caii sburdă peste dealuri, și Kir Stoica se închină,
Mă sculai să plec, spre gărlă. Când eră să mă cobor
Auzii un glas din apă, strigând jalnic: ajutor!
Și zării trecând cu unda, o ființă omenească
Care se luptă cu moartea. — Firea noastră romă-
nească

La nevoie ne'nfrățește cu acela care cere,
La primejdie ne leagă cu acela care piere!
Deci văzând, că nu-i nădejde de scăpare, 'mi-am
svârlit

Brâul și căciula 'n lături și în apă am sărit.
Cu trei cruci și-un Doamne-ajută! dând din mâini
și din picioare.

Am ajuns tocmai la locul, unde dai într'o vâltoare.
Și zmuncindu-te de-odată, din a undei repejune,
Am putut, din ghiara morței, să te scap ca prin
minune!

Apoi înotând puternic, am ieșit pân'la uscat
Unde te-am întins pe iarbă, galben, ud și leșinat.
— Vizitiul cu trăsura, se 'ntorcea încet pe vale
Și mi ieși tocmai în față — ca prilejul bun în cale;
Îi făcui semn să oprească și luându-te pe sus,
Te-am schimbat de primenele și aicea te-am adus.
Iacă toată întâmplarea!

SMĂRÂNDIȚA (luând vorba de grabă)

Înțeles-am, toate bine :
 Inșă e un lucru care nu m'a domirit pe mine.
 Cum, adică, la vârtoare, când ai zis că l'ai zmuncit
 Din a undei repejune, prin ce chip ai izbutit,
 Căci primejdia acolo, erà tot atât de mare.
 Pentru amândoi ?

BEIZADE — ARGHIRA

Așa e

IONICĂ

Vă răspund la întrebare.
 Când m'am aruncat în gârlă : Luminarea sa plutea
 La doi pași, în josul apei, fiind înaintea mea.
 Capul îi erà spre mine, iar picioarele la vale,
 Astfel că 'nfigându'mi mâna, în chica Măriei Sale,
 Am putut să-l trag la mine și zmucindu'l...

BEIZADE (ca deșteptat și începând a se mânià.)

Cum ai zis ?

M'ai luat de păr ?

IONICĂ (cu nevinovăție).

Vezi bine, și te-am tras la loc deschis
 Pân' la mal...

BEIZADE (aprinzându-se din ce în ce)

Bre ! cum se poate !... Și-ai avut tu îndrăzneală
 Să pui mâna 'n cap la mine ?

IONICĂ (cu mirare)

Auzi colo socoteală,
 Dar cum vrei să ieși din apă ?..

ARGHIRA (a parte).

Stăi c'am să te căftănesc!
(tare Beizadelei).

Prea Puternice, Stăpâne, nu pot să'mi închipuesc.
Cum atâta bunătate și răbdare mai aveți,
Când țăranul e de vină, numai el, precum vedeți,
Că v'a fost rău adineoare?—Răul poate vine iară,
Ș'apoi mai presus de toate, v'a făcut și de ocară!
Auzi să v'atingă părul, părul vostru cel slăvit...

(răstindu-se la Ionică).

Păr de Beizade, țărane, păr de Domn, m'ai auzit!

IONICĂ.

Ci ca tacă-ți clonțul babo, ce te strâmbi așa la mine!
Iacă! 'mi-am găsit beleaoa...

BEIZADE (plimbându-se furios).

Te'nvăț minte eu pe tine?
Poftești păr de Beizadele, hai! țărane necioplit?
Bre! dihonie-i zavera!...

IONICĂ (a parte)

Zău că grecu a 'nebunit!

SMĂRĂNDIȚA.

Liniștește-te, iubite, bietul om nu-i vinovat...

BEIZADE.

Cum nu-i vinovat, tâlharul, ba e bun de spânzurat.
Auzit'ați d-voastră, să mă ia de păr, pe mine!
Prin urmare să mă bată, or să mă ucidă. Cine?
Un mojie care se'ngâmă, tot spuind necontentit.
«Eu te-am scos din ghiara morții!» (lui Ionică);

Cin' ți-a spus-o a mințit!
Bre! dar eu și fără tine, singur la liman eșiam.
Nu vedeai, tâlhar de codru, nu vedeai că mă
scăldam?

Și când, eu cel mai Puternic, chiar de nu ar fi așa,
Aș vrea să mă'n nec, crezi oare cum că m'aș putea
în necă?

Râul supuindu'și unda la voința mea stăpână.
M'ar fi scos la mal el singur, fără să fi dat din mână.
Inșă tu, cum văd acuma, ai cătat chiar într'adins,
Să'mi faci rău, să'mi faci necinste...

ARGHIRA.

In capcana lui s'a prins.

IONICĂ (ametețit).

Bine, frate!...

BEIZADE.

Nu ți-s frate, să n'aud că îndrăznești
Să'mi zici frate altă-dată.

IONICĂ.

Bine, ce fel de om ești.
Nu'mi-ai mai zis adineaori, că suntem frați amîndoi,
N'am băut colea 'mpreună, n'am mâncat iarăși
cu voi?

SMĂRÂNDIȚA (Beizadelei).

Negreșit. Ți-aduci aminte, cât de mare bucurie
Și plăcere arătaseși...

IONICĂ.

Ș'apoi nu 'mi ai zis tot mie

Că's boier, că am avere și caftan, și că'mivei da
Tot ce voi pofti pe lume...

ARGHIRA [a parte]

Apoi vai de pielea ta!

BEIZADE

Nu țin minte, n'am zis asta. Datu ți-am înseris
la mână?

Vorba zboară, măi băete, numai slova e stăpână
Pe voința ce o scrie. Ș'apoi multe pot să zic,
La un chef sau la o glumă, fără ca să dau nimic
Dar fiindcă nu se cade să pleci fără dar de-aici,

[strigă]

Stoico! Stoico! vino 'ncoace... să'i dai vr'o cinci
zeci de bici!

[intră Stoica]

IONICĂ [speriat]

Vai de mine! dar ce'i asta. Luminarea ta glumești?

BEIZADE.

Nu glumesc, îți dau caftanu, ș'apoi să te mulțu-
mești,
Că nu'ți dau mai multe încă (se pune pe divan.

STOICA [vesel către Ionică],

'Mi-ai venit la mână dar!

Am să-ți dau eu boerie!

[imitându'l ca la scena mesei],

Toarnă'mi vin colea 'n pahar.

Mai ții minte? — tigră goală! Haide mișcă boer
mare!

IONICĂ

Luminarea Ta, Stăpâne, coconiță, îndurare,
Nu vă faceți răs de mine.

SMĂRĂNDIȚA [Beizadelei — care face semn ca sus],
Iartă-l dragă!

IONICĂ

E păcat!

După ce că 'n prada lumei ogorașul mi am lăsat,
Și m'am dus, ca vai de mine, ș'am făcut ce am făcut!...
De, sărac de mine, Doamne! numai dacă-aș fi putut
Cum de-ași fi 'ndrăznit, vr'odată, să pun mâna 'n
păr străin.
Inșă nu aveăm ce face, piererà suflet de creștin!

(după o pauză)

Ș'apoi, de! știți vine vremea, ca și breasla țărănească
Să mai pue la nevoie mâna 'n chica boierească!

BEIZADE [sculându-se furios],

Și mi vorbești în parimie, după ce m'ai necinstit!
Ia-l de-aici, degrabă, Stoica și fă ce ți-am poruncit

ARGHIRA (lui Stoica).

Ia-l, odată, că mi vine nu știu ce, când îl privesc

SMĂRĂNDIȚA (rugându-se.)

Iartă-l, Doamne, pentru mine care știi cât te iubesc
Iartă-l, căci ertarea este pentru firea omenească
Cea mai sfântă însușire; și povața creștinească,
Ne învață, că ertarea se coboară de la cer.

BEIZADE (sărutând-o pe frunte)

Nu-ți pot împlini dorința;

(a parte) Ș'acum îi simt mâna 'n păr;

(tare)

Lasă-l, lasă-l să se ducă, acolo unde se cade
Să se ducă cei nemernici.

ARGHIRA

Acolo mai bine-i şeade,
De cât cu boieri la masă.

IONICĂ

Haide, du-mă şi mă bate.
Scrie-mi în făşii de sânge răsplătirea mea pe spate.
căt-re Smărăndiţa
Sărut mâna coconiţă, niciodată n'oi uită
Mila ce-ai avut de mine. (căt-re Beizade.)

Iar cât despre D-ta.
Luminate nu te teme, o să vie în curând
Vremea de nevoie cruntă să te văd iar tremurând.
Şi atuncea, nu ştiu cine ţi-o veni într'ajutor,
Să te scape din piere! A înşelă este uşor,
Insă 'nşeli odată numai, ş'apoi cât tăieşti pe lume,
Nimeni nu-ţi mai iese 'n cale, când ţi-o auzi de
nume,
—Despre mine, nu e vorbă, te-ai purtat cum se
cuvine.

Şi doresc aşa să paţă, cei ce s'or purtă ca mine!—
De voi, răutăţi străine, venetici asupritori.
A avut Românul parte, vai de el, de multe ori;
Insă totdeauna singur s'a luptat ş-a izbutit,
După cum spuneau bătrânii, şi din ţară v'au gonit
O să vie iarăşi vremea... Pân'atunci scrie'mi pe
spate.

Răsplătirea-ţi omenoasă, în făşii lungi sângerate!
Insă dac-aşi şti, că-mi zmulge sluga-ţi inima din
mine,

Ca să fiu scutit de caznă, nu ma'ş mai rugă la tine!

(SMĂRĂNDIŢA Ingenuchind)

Cruţă'mi suferinţa D-ne, sau de nu eu plec d'aci.
Şi nu te mai văd în viaţă...

ARGHIRA (a parte)

Iacă i se năluci

Dumneei acum! (tare Beizadelei)

Stăpâne, nu uită că ești bogat.
Că ești tânăr și puternic, că ești viță de Impărat!
Pentru-atâta clevetire, rogu-mă mării Tale.
Să nu'i faci îngăduire.

BEIZADE (a parte)

Cum să pun treaba la cale?
Una'mi este credincioasă și nevoie am de ea.
Ceialaltă mă iubește, și mi-e dragă,

STOICA (a parte)

Pofta mea
Ar fi, să încep de-acuma lucru cum s'a poruncit!

IONICĂ (a parte)

Vai de omul care este de prieteni răstignit!

BEIZADE (tare către Arghira)

Du-te, zi să fie gata cu trăsura, voi porni.
(Arghira ese—către Smărăndița).
D-ta, iubită dulce' calea mi vei împodobi.
Căci te iau la mine 'n casă și acolo vei vedea
Cum îmi țin făgăduiala.

SMĂRĂNDIȚA

După rugăciunea mea?

Oh! îți mulțumesc!

ARGHIRA (intrând)

Trăsura este gata.

BEIZADEA (luând de mână pe Smărăndița.)

Haidem dar.

[Smărăndița trece și iese; Arghira trecând după ea Beizadeaua îi dă o pungă cu bani]

Rămâi sănătoasă! ține s'o ai de la mine dar.

ARGHIRA (sărutându-i mâna)

Sărut mâinile Stăpâne! drum ușor și'n plin [ese.]

BEIZADE [din pragul ușei din fund lui Ionică].

Ascultă,

Mi este milă și de tine — ca să nu fac vorbă multă
Douăzeci și cinci de bice, să'ți dea totuși. Dăruiesc
Până la cincizeci ce rămâne. [ese].

STOICA [aparte mângâindu-și biciul.]

Cât de bine-am să-l slujesc!

IONICĂ

Vino și'ți fă datoria.

STOICA

Eu sunt gata când poștești.

IONICĂ

Pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăești!

[Cortina cade].

**VERIFICAT
2017**

SFÂRȘIT

Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.
BIBLIOTECA

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI“

PUBLICAȚIE DE POPULARIZARE

peste 340 numere apărute până acum a câte
30 bani numărul

Această bibliotecă este o enciclopedie de lucrări literare de pedagogie, de educație, de știință popularizată, ale scriitorilor de căpetenie români și străini și prin ieftinătatea volumelor, poate fi la îndemâna tuturor.

Scopul acestei publicațiuni fiind numai pentru răspândirea gustului de citit, se recomandă în special d-ilor studenți, militari, institutori, învățători, cercurilor culturale, bibliotecelor rurale și mai ales părinților cari voesc să dea în mâna copiilor, cărți bune de citit și de cultură pe cale ușoară.

Fiecare număr costă *30 bani*, două sau mai multe numere la un loc se socotesc câte 30 bani fiecare.

La facerea comandai este suficient a se indica numerile din dreptul volumelor alese.

A se cere catalogul complet al acestei **Biblioteci pentru toți** la Librăria *Leon Alcalay*, București.

Biblioteca pentru toți este o publicație enciclopedică în care își găsesc loc lucrările vechilor cronicari și scriitori români, opere literare moderne, române și străine, lucrări științifice și de educație.

Direcțiunea Bibliotecii pentru toți primește spre publicare orice lucrări, în cadrul tendinței sale de popularizare.

Manuscrisurile și corespondența privitoare la direcțiune se vor adresa directorului Bibliotecii pentru toți, la librăria-editoare Leon Alcalay, București.

„Biblioteca pentru toți“

Publicație de popularizare

Peste 340 numere apărute până acum, a câte

30 bani numărul

Ultimele volume puse în vânzare

305-306	<i>Gane</i> , Novele. Volumul I	
307-310	<i>Sienkiewicz</i> , Quo-Vadis (Roman)	
311	<i>Conan Doyle</i> , Aventurile lui Scherlock Holmes	
312	<i>Ch. Dickens</i> , O noapte de Crăciun	
313	<i>Victor Hugo</i> , Ultima zi a unui condamnat	—30
314	<i>Guy de Maupassant</i> , Nuvele alese	—30
315	<i>Camille Flammarion</i> , Ce e viața?	—30
316	<i>Vlahuță A.</i> , Din durerile lumii	—30
317	<i>Gogol</i> , O noapte de Mai	—30
318	<i>R. Wagner</i> , Tannhäuser. Dramă muzicală	—30
319	<i>A. Vlahuță</i> , Nuvele	—30
320-321	<i>Goethe</i> , Faust. Tragedie	—60
322-323	<i>V. Alecsandri</i> , Despot-Vodă, legendă istorică în versuri	—60
324-325	<i>Dr. Istrati</i> , București-Cairo, note de călătorie	—60
326-327	<i>Duiliu Zamfirescu</i> , În războiu	—60
328-329	<i>Schiller</i> , Wilhelm Tell. tragedie	—60
330	<i>Gr. Ventura</i> , Copila din flori, comedie	—30
331	<i>M. Gorki</i> , Nuvele	—30
332	<i>Turgenieff</i> , Duelistul. Nuvela	—30
333	<i>Gr. Ventura</i> , Cîrcanii. Piesă națională	—30
334-335	<i>Schiller</i> , Don Carlos. Tragedie	—60
336	<i>Negruzzi Const.</i> , Poezii	—30
337-338	<i>Negruzzi Const.</i> , Proză	—30
339	<i>Cicerone</i> , Despre bătrânețe	—30
340	<i>Ferrière</i> , Darwinismul	—0.30
341-342	<i>Negruzzi Const.</i> , Serisori	—0.60

Cererile însoțite de valoare prin mandat postal se expediază franco de către Librăria Leon Alcalay la București.

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

9